

OPINNÄYTETYÖ

Kotoutumisen ja työelämäedellytysten edistäminen vapaaehtoistoiminnan kautta Selkokielen opas maahanmuuttajille

Julia Sippola

Yhteisöpedagogi (AMK)

(210 op)

(02/2022)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi (AMK)

Tekijät: Julia Sippola

Opinnäytetyön nimi: Kotoutumisen ja työelämäedellytysten edistäminen vapaaehtoistoiminnan kautta - Selkokieline opas maahanmuuttajille

Sivumäärä: 40 ja 16 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Antti Pelttari

Työn tilaaja(t): Lohjan Monitoimikeskus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on edistää lohjalaisten maahanmuuttajien kotoutumista sekä työelämäedellytyksiä vapaaehtoistoiminnan kautta. Maahanmuuttajataustaisia on vapaaehtoistoiminnassa mukana vähän. Tavoitteena on innostaa lohjalaisia maahanmuuttajia osallistumaan vapaaehtoistoimintaan enemmän selkokieline oppaan avulla.

Vapaaehtoistoiminta tarjoaa maahanmuuttajalle mahdollisuuden oppia suomen kieltä, tutustua uusiin ihmisiin, verkostoitua ja oppia uusia taitoja. Nämä ovat tärkeitä elementtejä maahanmuuttajien parempaan kotoutumiseen sekä työelämäedellytysten vahvistamiseen.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys käsittelee maahanmuuttajia, kotoutumista, työllistymistä, selkokielineisyyttä ja vapaaehtoistoimintaa. Vapaaehtoistoiminnan osuudessa määritellään vapaaehtoistoiminnan käsite ja otetaan tarkasteluun sen hyötyjä sekä yleisesti että tarkemmin maahanmuuttajien näkökulmasta.

Opinnäytetyössä käytetyt laadulliset tutkimusmenetelmät olivat teemahaastattelu lohjalaisille maahanmuuttajille sekä sähköinen kysely lohjalaisille yhdistyksille. Haastattelun tulokset osoittivat vapaaehtoistoiminnan olevan maahanmuuttajille mielekäästä sekä hyödyllistä. Kyselyn tuloksista selviää, että maahanmuuttajilla on hyvät mahdollisuudet toimia Lohjalla vapaaehtoisina.

Kehittämistyön tuotoksena on selkokieline opas vapaaehtoistoiminnasta. Oppaassa kerrotaan, mitä vapaaehtoistoiminta on ja miten vapaaehtoistoiminnasta hyötyy. Lisäksi oppaassa esitellään paikkoja, joissa voi toimia vapaaehtoisena Lohjan alueella. Painettu opas tulee opinnäytetyön tilaajan, Lohjan Monitoimikeskuksen, käyttöön esiteltäväksi ja tarjottavaksi yhdistyksen maahanmuuttajataustaisille kävijöille.

Asiasanat: Maahanmuuttajat, vapaaehtoistoiminta, kotoutumisen ja työelämäedellytysten edistäminen

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Bachelor of Humanities, Degree Programme in NGO and Youth Work

Author: Julia Sippola

Title: Promoting integration and working conditions through volunteering - Guide for immigrants in easy language

Number of Pages: 40 and 16 attachment pages

Supervisor(s): Antti Pelttari

Commissioned by: Lohjan Monitoimikeskus

The purpose of this thesis is to promote immigrants' integration and working conditions through volunteering in Lohja. There are only a few people with an immigrant background volunteering, and the purpose is to enthuse and excite immigrants in Lohja to take part in voluntary activity with the help of a guide written in easy language.

Volunteering offers an immigrant an opportunity to learn the Finnish language, get to know new people, to network, and to learn new skills. These are important elements to a better integration of immigrants and strengthen working conditions.

The theoretical framework of the thesis deals with immigrants, integration, employment, easy language and volunteering. In the part of volunteering, voluntary activity is determined as a concept, and what the benefits generally are and from an immigrant's perspective.

Qualitative research methods in this thesis were a focused interview of immigrants who live in Lohja, and an electronic survey for associations in Lohja. The results of the interview showed that volunteering is meaningful and useful for immigrants, and the results of the survey clears that immigrants have good opportunities to volunteer in Lohja.

Output of this development work is a guide about volunteering in easy language. The guide tells what voluntary activity is and what are the benefits of volunteering. In addition, the guide will present places where you can act as a volunteer in Lohja. The printed guide will be used by the thesis subscriber, Lohjan Monitoimikeskus, for presentation and will be offered to association visitors with immigrant background.

Keywords: Immigrants, volunteering, promoting integration and working conditions

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	TILAAJA JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	7
3	MAAHANMUUTTAJAT JA KOTOUTUMINEN.....	8
	3.1 Maahanmuuttajat Suomessa.....	8
	3.2 Maahanmuuttajat Lohjalla	10
	3.3 Kotoutuminen ja kotouttaminen	10
	3.4 Kotoutumisen ulottuvuudet.....	13
	3.5 Lohjan kotouttamisohjelma	14
	3.6 Maahanmuuttajien työllisyys.....	15
	3.7 Selkokieliisyys	16
4	VAPAAEHTOISTOIMINTA.....	18
	4.1 Vapaaehtoistoiminnan määritelmä ja hyödyt.....	18
	4.2 Vapaaehtoistoiminta vs. vapaaehtoistyö.....	20
	4.3 Maahanmuuttajat ja vapaaehtoistoiminta	21
5	TUTKIMUSMENETELMÄT	24
	5.1 Teemahaastattelu lohjalaisille maahanmuuttajille	24
	5.2 Kysely lohjalaisille yhdistyksille	26
	5.3 Analyysimenetelmä.....	27
	5.4 Tutkimuksen luotettavuus.....	29
6	TUTKIMUSTULOKSET JA ANALYYSI.....	32
	6.1 Haastattelut	32

6.2 Kysely	35
7 LOPPUPÄÄTELMÄT	39
7.1 Tuotos	40
LÄHTEET	42
LIITTEET	46

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön aiheena on lohjalaisten maahanmuuttajien kotoutumisen sekä työelämäedellytysten edistäminen vapaaehtoistoiminnan kautta. Vapaaehtoisena toimiminen on yksi työkalu kotoutumisen edistämiseksi, ja se voi olla ensimmäinen askel kohti työelämää Suomessa. Pyrin lisäämään lohjalaisten maahanmuuttajataustaisten tietoisuutta vapaaehtoistoiminnasta sekä sen tuomista mahdollisuuksista, ja opinnäytetyön konkreettisenä tuotoksena on toteutettu selkokielineen opas vapaaehtoistoiminnasta.

Opinnäytetyöni tilaajana toimii Lohjan Monitoimikeskus, joka on yksi kulmakivistä lohjalaisessa maahanmuuttajatyössä. Lohjan Monitoimikeskuksen toiminnan tavoitteena on edistää kotoutumista, tukea maahanmuuttajien työelämävalmiuksia sekä edistää monikulttuurista kohtaamista.

Olin jo pidemmän aikaa hahmonut halua kirjoittaa opinnäytetyöni liittyen kotoutumiseen. Opintojeni aikana kiinnostukseni monikulttuurista työtä kohtaan on kasvanut ja haluan olla mukana auttamassa maahanmuuttajia integroitumaan yhteiskuntaamme. Koen kotoutumisen edistämisen merkitykselliseksi sekä tärkeäksi työksi. Suomi tarvitsee maahanmuuttajia muun muassa ikääntyvän väestön ja pienemmän syntyvyyden takia. On tärkeää, että tänne muuttavat pääsevät kiinni yhteiskuntaan mahdollisimman hyvin ja tuntevat olonsa tervetulleiksi. Maahanmuuttajien työelämävalmiuksien tukeminen on myös merkittävä osa kotoutumisprosessia.

Toimin työharjoittelijana Lohjan Monitoimikeskuksessa syksyn 2021 ja pääsin seuraamaan läheltä maahanmuuttajatyötä Lohjalla. Harjoittelu vain vahvisti kiinnostustani maahanmuuttajatyötä kohtaan. Lohjan Monitoimikeskuksen arvoja ovat muun muassa yhdenvertaisuus ja ihmislähtöisyys, eikä niitä voi olla huomaamatta. Minut otettiin yhdistyksessä todella hyvin vastaan, ja ilmapiiri henkilökunnan ja kävijöiden keskuudessa on hyvin lämmin.

Tutkimukseni viitekehys koostuu maahanmuuttajista Suomessa ja Lohjalla, maahanmuuttajien kotoutumisesta ja kotouttamisesta, maahanmuuttajien työllistymisestä, selkokielisyydestä sekä vapaaehtoistoiminnasta. Aineistohankintamenetelminä ovat puolistrukturoitu teemahaastattelu maahanmuuttajille sekä sähköinen kysely lohjalaisille yhdistyksille. Tämän työn tuotoksena suunniteltu selkokielineen opas vapaaehtoistoiminnasta, sen hyödyistä sekä sen eri mahdollisuuksista Lohjalla tulee tarjottavaksi Lohjan Monitoimikeskuksessa käyville maahanmuuttajille.

2 TILAAJA JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Lohjan Monitoimikeskus ry on vuonna 1997 perustettu yhdistys, joka edistää kotoutumista, työelämäedellytyksiä ja monikulttuurista kohtaamista Lohjan ja Vihdin alueella. Toiminta on kohdennettu aikuisille maahanmuuttajille sekä monikulttuurisuudesta kiinnostuneille. Toimintaa ohjaavat arvot ovat yhdenvertaisuus, vastuullisuus ja ihmislähtöisyys. (Lohjan Monitoimikeskus 2021b.) Yhdistyksen toimitiloihin on esteetön kulku, ja ne sijaitsevat keskeisillä paikoilla katutasossa hyvien kulkuyhteyksien varrella (Halme 2022).

Yhdistys järjestää osallisuutta sekä sosiaalisia verkostoja vahvistavaa matalan kynnyksen toimintaa, joka koostuu ryhmä-, digi- ja työelämätoiminnasta (Lohjan Monitoimikeskus 2021a). Lohjan Monitoimikeskukseen voi ilmoittautua myös vapaaehtoiseksi. Vapaaehtoisena on mahdollisuus tukea osallistujia suomen kielen harjoittelussa ja auttaa tutustumaan paikalliseen elämään. (Lohjan Monitoimikeskus 2021c.)

Lohjan Monitoimikeskuksen toimintaa rahoitetaan Sosiaali- ja terveystieteiden avustuskokouksen (STEA) ja Lohjan kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden lautakunnan sekä kulttuuritoimen toiminta-avustuksen tuella (Lohjan Monitoimikeskus 2021b).

Yhdistyksen rooli kotoutumisen asiantuntijana on merkittävä Länsi-Uudellamaalla. Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat Lohjan kaupunki ja muut alueen maahanmuuttajien kotoutumista edistävät toimijat. (Lohjan kaupunki 2018, 52.)

Yhdistys tavoittaa vuosittain noin 220 eri ihmistä. Toiminnoissa on keskimäärin 3000 käyntikertaa vuodessa. Osallistujia on jopa 35 eri maasta, joita ovat muun muassa Venäjä, Turkki, Venezuela ja Filippiinit. (Lohjan Monitoimikeskus 2021b.)

3 MAAHANMUUTTAJAT JA KOTOUTUMINEN

3.1 Maahanmuuttajat Suomessa

Maahanmuuttaja on yleistermi, jolla tarkoitetaan kaikkia ihmisiä, jotka asettuvat pysyvästi asumaan kotimaansa ulkopuolelle. Syy voi olla joko työhön, opiskeluun, kansainväliseen suojeluun tai perhesiteisiin liittyvä. (Lohjan kaupunki 2018, 7.) Yksinkertaisimmillaan maahanmuuttajat ovat maahan muuttaneita. Usein rajaus tehdään ulkomailla syntyneiden ja muiden yhteiskunnan jäsenten välillä. Maahanmuuttajilla voidaan kuitenkin tarkoittaa esimerkiksi kotoutumista käsittelevässä politiikassa tai yhteiskunnallisissa keskusteluissa asiayhteydestä riippuen erilaisia ihmisryhmiä. Suomalaistaustaiset maahanmuuttajat ovat sellaisia henkilöitä, joiden vanhemmat tai ainakin toinen heistä on syntynyt Suomessa. Ulkomaalaistaustaiset maahanmuuttajat ovat kaikki ne henkilöt, joiden vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi ovat syntyneet ulkomailla. Tärkeintä on kuitenkin muistaa, että Suomessa syntyneet ja Suomessa asuvat henkilöt eivät ole koskaan maahanmuuttajia. (Saukkonen 2020, 22-23.)

Vuosisatojen kuluessa Suomeen on muuttanut väkeä eri puolilta maailmaa. Monet ovat tulleet lähialueilta, erityisesti Itämeren alueelta. Lisäksi sekä Ruotsin että Venäjän ollessa vallassa valtanpitäjien mukana Suomeen saapui kauppiaita, sotilaita ja virkamiehiä eri puolilta imperiumia. Näin ovat saaneet alkunsa esimerkiksi saksalais-, venäläis- ja tataarivähemmistöt. (Siirtolaisuusinstituutti 2022.) Laajempi maahanmuutto on alkanut Suomessa 1980- ja 1990-luvun vaihteessa (Saukkonen 2020, 32). Vaikka suuri enemmistö maahanmuuttajista on edelleen lähialueilta sekä muualta Euroopasta, myös kauempaa tulleiden määrä on noussut (Siirtolaisuusinstituutti 2022).

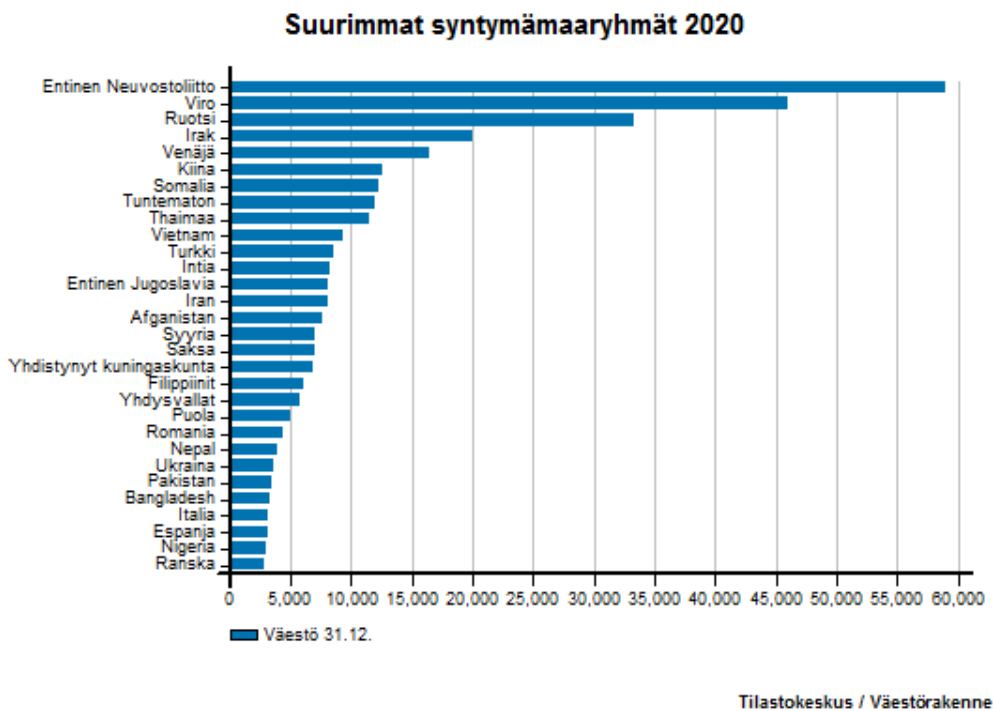
Suomeen suuntautuneen maahanmuuton ensimmäinen kohde oli Helsinki, josta on myöhemmin hakeuduttu muualle pääkaupunkiseudulle. Pakolaisten sijoittaminen kuntiin sekä kasvanut maahanmuutto ovat lisänneet Suomen muiden osien ulkomaalaistaustaista väestöä. (Tilastokeskus 2021a.) Pakolainen on henkilö, jolle on myönnetty kansainvälistä suojelua kotimaansa ulkopuolella. Pakolaisaseman saa henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka YK:n pakolaisjärjestö UNHCR katsoo olevan pakolainen. (Lohjan kaupunki 2018, 8.) Kiintiöpakolainen on YK:n pakolaisjärjestön mukaan pakolaiseksi katsoma henkilö, jolle on myönnetty oleskelulupa valtion talousarviossa vahvistetussa pakolaiskiintiössä. Suomen pako-

laiskiintiö on ollut viime vuosina 750-1050 henkilöä. (Lohjan kaupunki 2018, 6.) Turvapaikanhakija on ulkomaalainen, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Turvapaikanhakija saa pakolaisaseman, jos hänelle myönnetään turvapaikka. (Sisäministeriö 2021.)

Tähän päivään asti ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten määrä ja osuus koko Suomen väestöstä ovat kasvaneet nopeasti. Kasvu on tosin ollut rauhallisempaa kuin samoihin aikoihin maahanmuuttomaiksi muuttuneissa maissa. Maahanmuuttajien osuus on Suomessa yhä paljon pienempi kuin Ruotsissa, Norjassa tai Tanskassa. (Saukkonen 2020, 32.)

Tilastokeskuksen (2021c) mukaan vuonna 2020 Suomessa asuvien ulkomailla syntyneiden henkilöiden määrä oli lähes 421 000 eli 7,6 prosenttia koko väestöstä.

Kuvio 1: Suurimmat syntymämaaryhmät 2020

Tilastokeskuksen (2021c) mukaan Suomessa asuvien, ulkomailla syntyneiden selkeästi suurimmat ryhmät ovat entisessä Neuvostoliitossa, Virossa sekä Ruotsissa syntyneet. Vuonna 2020 entisessä Neuvostoliitossa syntyneitä henkilöitä oli hieman yli 59 000. Suomessa asui seuraavaksi eniten Irakissa, Venäjällä, Kiinassa, Somaliassa ja Thaimaassa syntyneitä. Kussakin ryhmässä oli yli 11 000 henkeä. (Tilastokeskus 2021c.)

Työ, perhe ja opiskelu ovat yleisimpiä syitä muuttaa Suomeen (Maahanmuuttovirasto 2021). Työllistyminen on useimpien työkäisten maahanmuuttaneiden tavoite riippumatta siitä, mistä syystä he ovat tulleet maahan (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021c).

Suomi tarvitsee uusia tulijoita ja heidän osaamistaan. Sekä työperusteisilla maahanmuuttajilla että yhtä lailla myös humanitaarisista syistä maahan tulleilla eli pakolaisilla on paljon potentiaalia, kielitaitoa ja hyödyllisiä kansainvälisiä verkostoja. (Rasilainen 2016, 5.)

3.2 Maahanmuuttajat Lohjalla

Kansainväliset muuttoliikkeet vaikuttavat Lohjaan siten, että ulkomaan kansalaisten ja vieraskielisen väestön osuus kasvaa tasaisesti. Vieraskielisen väestön osuus Lohjalla oli 4% vuoden 2016 lopussa. Ulkomaan kansalaisia oli 3,1% vuonna 2016. (Lohjan kaupunki 2018, 10.)

Suurin ulkomaalaisryhmä Lohjalla on virolaiset. Syyria näkyy täysin uutena kansalaisuusryhmänä vuonna 2016. (mt., 10.)

Ihmisten kokemustaustat ja oleskelulupaperusteet ovat monimuotoistuneet Lohjalla 2010-luvun mittaan. Lohja vastaanotti 30 kiintiöpakolaista syksyllä 2015 pakolaisten vastaanottoa koskevaan kaupunginvaltuuston päätökseen ja Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa tehtyyn sopimukseen perustuen. Lohja sitoutui vastaanottamaan vuosittain 5-8 ensisijaisesti syyrialaista kiintiöpakolaiserhettä vuosina 2016-2020. Lohjalle muuttaa myös kansainvälistä suojelua saaneita ihmisiä muilta paikkakunnilta ja vastaanottokeskuksista. (mt., 10.)

Lohjalla on 2017 alusta lähtien toiminut Punaisen Ristin ylläpitämä 14-paikkainen perheryhmäkoti, jossa asuu alaikäisiä yksin tulleita oleskeluluvan saaneita nuoria (mt., 10).

Vuoden 2018 alussa Lohjalla asui 102 oleskeluluvan saanutta henkilöä joko kansainvälisen suojelun perusteella tai kansainvälistä suojelua saavan perheenjäsenenä. Henkilöt olivat Syyrian, Irakin, Afganistanin ja Eritrean kansalaisia. (mt., 10.)

3.3 Kotoutuminen ja kotouttaminen

Termit kotoutuminen ja kotouttaminen on otettu käyttöön Suomessa 1990-luvun lopulla. Puhutaan myös maahanmuuttajien integraatiosta tai yksinkertaisesti uuteen kotimaahan sekä uusiin

olosuhteisiin, tapoihin, normeihin ja toimintamalleihin asettumisesta. Samalla vastaanottajamaa asukkaineen sopeutuu maahanmuuton myötä uudenlaiseen, monimuotoisempaan yhteiskuntaan. (Rasilainen 2016, 19.) Maahanmuuttajan kotoutuminen tarkoittaa sitä, että hän löytää uudessa asuinmaassaan oman paikkansa elää, toimia ja osallistua yhteiskuntaan yhdenvertaisesti. Vastaanottavan maan kotoutuminen tarkoittaa sitä, että yhteiskunnan poliittisessa järjestelmässä, sosiaalisissa instituutioissa ja väestön keskuudessa ymmärretään yhteiskunnan muuttaminen kansainvälisen muuttoliikkeen myötä ja edistetään sujuvaa yhteiseloä sekä edellytyksiä integroitumiseen. Kotoutuminen on siis vastavuoroista. (Saukkonen 2020, 22.)

Yleisesti ottaen kotoutumisella tarkoitetaan niitä prosesseja, joiden aikana tiettyyn maahan pysyvästi muuttanut henkilö löytää oman paikkansa olla ja toimia. Kotouttaminen tarkoittaa näitä kehityskulkuja tukevia julkisen hallinnon toimenpiteitä. Kaikki, mikä edistää maahanmuuttajien osallistumista ja osallisuutta sekä yhdenvertaisuuden, mukaan pääsemisen ja suvaitsevaisuuden toteutumista, on kotouttavaa toimintaa. (Saukkonen 2020, 17; Saukkonen 2020, 60.)

Kotoutumisen edistämistä annetussa laissa eli kotouttamislaissa (1386/2010, 3§) kotoutumisella tarkoitetaan “maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen.” Kotouttamisella tarkoitetaan kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla. (Kotoutumislaki 1386/2010, 3§.) Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan termiä kotouttaminen ei kuitenkaan suositella enää käytettäväksi. Syynä tähän on termin mahdollinen virheellinen tulkinta, että maahanmuuttaja on vain toiminnan kohde eikä hänellä ole omaa aktiivista roolia kotoutumisessa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021a, 12.)

Kotoutumista edistetään usein eri toimialojen viranomaisten sekä muiden tahojen monialaisena yhteistyönä, ja tähän tarkoitukseen tarjotaan erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja (mt., 16). Kotoutumispalvelujen tarjoaminen on yhteiskunnan sijoitus, joka maksaa itsensä takaisin lisääntyneinä verotuloina sekä kulutuskysynnän kasvuna (Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2020, 1). Kansalaisjärjestöt ovat merkittävässä asemassa viranomaisten tarjoamien palvelujen täydentäjänä. Kansalaisjärjestöt toimivat myös yhteistyökumppaneina silloin, kun kotoutumista tukevia palveluita suunnitellaan sekä toteutetaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021b.) Kotoutumisen edistämiseksi laaditaan kuntatason ja kansallisen tason toimenpideohjelmia. Kuntatason ohjelman voi laatia yksittäinen kunta tai useampi kunta

yhdessä. Kansallisen tason ohjelma edellyttää valtioneuvoston hyväksyntää. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021a, 16.)

Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan kotoutuminen on maahanmuuttajan yksilöllinen prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja jonka aikana maahanmuuttajan osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo yhteiskunnassa lisääntyvät. Kotoutuminen edellyttää maahanmuuttajalta omaa aktiivisuutta ja yhteiskunnan vastaanottavuutta sekä vastaanottavuuden kehittämistä viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyönä. (mt., 15.)

Kotoutuminen tapahtuu ennen kaikkea arkipäivän tilanteissa, kuten kouluissa, työpaikoilla, päiväkodeissa ja vapaa-ajan toiminnassa. Hyvät suhteet eri ryhmien välillä edistävät ihmisten hyvinvointia ja säilyttävät yhteiskunnan turvallisena. Eri ryhmiin kuuluvien henkilöiden välinen toimiva vuorovaikutus, luottamus ja positiivinen asenne, osallisuuden kokemus ja tunne turvallisuudesta ovat hyvien väestösuhteiden symboleja. Onnistuneelle kotoutumiselle ovat edellytyksenä yhdenvertaisuus, syrjimättömyys sekä myönteinen asenneilmapiiiri maahanmuuttajia kohtaan. (Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2020, 1.)

Käsitteiden integraatio ja kotoutuminen taustalla on halu irtautua sellaisesta ajatuksesta, jonka mukaan maahanmuuttajien tehtävänä on yksiselitteisesti ja yksisuuntaisesti sulautua uuteen asuinmaahan. Sen sijaan halutaan korostaa kotoutumisen kaksiraitaisuutta ja kaksisuuntaisuutta. Vaikka tavoitteena on maahanmuuttajien sopeutuminen uuteen yhteiskuntaan, kaikilla heistä on oikeus säilyttää omaa kieltään ja kulttuuriaan ja niiden mukaista sosiaalista, etnistä tai kansallista identiteettiä. Kotoutumista auttaa, jos maahanmuuttaja tuntee saavansa olla oma itsensä myös uudessa maassa. Suomen ja suomalaisten kotoutuminen maahanmuuton myötä muuttuvaan maailmaan on myös laaja sekä moniulotteinen kokonaisuus. Se ulottuu yksilötason erilaisuuden hyväksymisestä julkisten palvelujen kielivalikoimaan, tulkkipalveluihin sekä syrjinnän ja rasmin vastaisiin hankkeisiin ja ohjelmiin. (Saukkonen 2020, 21.)

Ensisijaisesti onnistunutta kotoutumista mitataan näillä mittareilla: työllisyys, kielitaito, riippumattomuus sosiaaliturvasta, yhteisön sosiaaliset verkostot ja aktiivinen kansalaisuus. Muita tärkeitä integroitumista edistäviä asioita ovat maahanmuuttajan terveys ja perhesuhteiden mahdollistuminen. (Rasilainen 2016, 21.)

3.4 Kotoutumisen ulottuvuudet

Kotoutuminen typistetään usein pelkästään työllistymiseksi, toisinaan myös yksisuuntaiseksi valtakulttuuriin sopeutumiseksi. Kotoutuminen on kuitenkin paljon laajempi ilmiö. Kun ihminen siirtyy uuteen elinympäristöön, kaikki hänen elämässään muuttuu. Kieli ja kulttuuri ovat yleensä uudet, sosiaaliset suhteet ovat katkenneet, yhteiskunnan pelisäännöt ovat totutusta poikkeavat eikä kykyjä ja ansioita välttämättä arvosteta. Kotoutuminen on useiden prosessien laaja kokonaisuus, joka kattaa elämän kaikki osa-alueet. (Saukkonen 2020, 18.)

Tutkijat erittelevät kotoutumisen osa-alueita eri tavoin (mt., 19). Keskeistä on ymmärtää, että maahanmuuttaja voi integroitua eri tahtiin kotoutumisen eri osa-alueilla ja että jonkun osa-alueen integraation puute voi hankaloittaa kotoutumista toisella osa-alueella (Rasilainen 2016, 19).

Saksalaisen sosiologin ja muuttoliiketutkimuksen edelläkävijä Friedrich Heckmann on jaotellut kotoutumisen neljään eri ulottuvuuteen: rakenteelliseen, kulttuuriseen, vuorovaikutukselliseen ja identifioivaan kotoutumiseen (Saukkonen 2020, 19).

Rakenteellinen kotoutuminen tarkoittaa pääsyä koulujärjestelmän, työmarkkinoiden ja muiden yhteiskunnan palveluiden sekä rakenteiden piiriin (Rasilainen 2016, 19).

Maahanmuuttajien itsensä mielestä työllisyys on yksi tärkeimmistä tavoista osallistua yhteiskuntaan. Työtön maahanmuuttaja ei pääse rakenteellisen kotoutumisen kautta osaksi yhteiskuntaa, jolloin samaistuminen uuteen yhteisöön muilla elämän osa-alueilla kärsii ja jollain yksilö voi kokea syrjäytyvänsä. (mt., 19-20.)

Suomessa merkittävä osa kotouttamistoimenpiteistä on työ- ja elinkeinotoimiston vastuulla ja siksi työllisyys nouseekin keskeiseksi osaksi kotoutumisen onnistumisen arvioimista (mt., 21).

Rakenteelliseen kotoutumiseen kuuluvat myös poliittinen osallisuus sekä osallistuminen äänestämällä ja muuten vaikuttamalla (Saukkonen 2020, 19).

Kulttuurinen kotoutuminen on tutustumista ja asemoitumista uuden kotimaan kulttuuriin (Rasilainen 2016, 20). Se on paikallisten arvojen ja normien sekä yhteiskunnan pelisääntöjen omaksumista. Tärkeänä osa-alueena kulttuurisessa kotoutumisessa on myös asuinmaan kielen oppiminen. Paikallisen kielen taito on tärkeä edellytys menestymiselle elämässä. (Saukkonen 2020, 19-20.) Merkittävä osa Suomeen tulevista maahanmuuttajista tarvitsee ainakin jonkin-

laista tukea suomen tai ruotsin kielen oppimiseen ja oman osaamisen tunnistamiseen, kehittämiseen ja täydentämiseen (Rasilainen 2016, 4). Kielitaito karttuu nopeasti työelämässä ja nimenomaan aidoissa vuorovaikutustilanteissa. Kotoutumiskoulutuksessa tavoite on, että maahanmuuttaja saavuttaa toimivan peruskielitaidon. Toimivalla peruskielitaidolla saavutetaan sellaiset suomen tai ruotsin kielen valmiudet, joita tarvitaan Suomessa sekä arkielämässä että työssä ja koulutuksessa. Suomessa maahanmuuttajien kielikoulutuksessa kieli nähdään vuorovaikutuksen välineenä eikä sääntöjen hallitsemana rakennejärjestelmänä. (Rasilainen 2016, 22-23.)

Vuorovaikutuksellinen kotoutuminen on sosiaalisten suhteiden rakentumista eri väestöryhmiin kuuluviin ihmisiin. Monipuolisia ihmissuhteita ja kantaväestöön ulottuvia sosiaalisia verkostoja pidetään suotuisina maahanmuuttajien kotoutumiselle. Tälle osa-alueelle kuuluu myös luottamus toisiin ihmisiin ja uuden asuinmaan erilaisiin sosiaalisiin instituutioihin kuten terveydenhuoltoon, poliisiin ja oikeuslaitokseen. Vuorovaikutuksellista kotoutumista tapahtuu myös paljon erilaisissa yhteisöissä, yhdistyksissä ja järjestöissä. (Saukkonen 2020, 20.)

Identifioiva kotoutuminen on osallisuuden kokemusta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Se rakentuu yleensä muilla kotoutumisen osa-alueilla tapahtuvan kehityksen rinnalla. Kun maahanmuuttaja alkaa kokea itsensä uuden kotimaansa täysivaltaiseksi ja yhdenvertaiseksi jäseneksi ja kun hän kokee, että myös muut hyväksyvät hänet osaksi yhteiskuntaa, identifioiva kotoutuminen edistyy. (mt., 20.)

3.5 Lohjan kotouttamisohjelma

Suomalaista kotouttamispolitiikkaa ohjaa laki kotoutumisen edistämisestä eli kotouttamislaki. Pää tavoitteena on, että maahan muuttaneen väestön ja valtaväestön väliset erot työllisyydessä, koulutuksessa, terveydessä, asumisolossa, poliittisessa osallistumisessa ja luottamuksessa toisiin kapenisivat, vaikka lähtötasot olisivatkin kaukana toisistaan. Kotouttamisohjelma on keskeinen väline kotouttamisen sisällön vaikuttamiseen kunnassa. (Lohjan kaupunki 2018, 4.)

Kotouttamislaki määrittelee sen, kuka on vastuussa kunkin kotoutumisen osa-alueen edistämisestä. Kunnan tehtävänä on huolehtia kuntien palveluiden soveltuvuudesta maahanmuuttajille. Kunnan on myös huolehdittava, että kotoutumista edistävät palvelut järjestetään sen mukaan kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Uuden kuntalaisen mahdolliset puutteet kielitaidossa

tai yhteiskuntaa koskevissa tietotaidoissa eivät saa muodostua esteeksi lakisääteisten tai muidenkaan palvelujen saamiselle. (mt., 4.)

Lohjan kaupunkistrategia 2017-2025 sisältää kolme kärkeä, jotka ovat elinvoimainen Lohja, hyvinvoiva Lohja ja kansalaisten Lohja. Kaikki strategian tavoitteet koskevat myös maahanmuuttajia. Kaupunkistrategian mukaan alueen elinvoimaisuudesta huolehditaan toimijoiden aktiivisuutta sekä innovatiivisuutta lisäten ja asukkaiden kanssa suunnitelmallisesti, avoimesti ja ennakkoluulottomasti yhteistyössä. Lohjan kotouttamisohjelman tarkoitus on varmistaa maahanmuuttajataustaisten yhdenvertaisuus kaikkien strategioissa asetettujen tavoitteiden suhteen. Vaikka ihmisillä olisikin eri äidinkieliä, maailmankatsomuksia ja elämäntapoja, Lohja vahvistaa kaikkien kuntalaisten kokonaisvaltaista hyvinvointia. (mt., 5.)

3.6 Maahanmuuttajien työllisyys

Maahanmuuttajien työllistymistä tutkitaan Suomessa eri lähteitä hyödyntäen. Rekisteripohjaiset tiedot osoittavat suhteellisen suurta eroa maahanmuuttajaväestön ja suomalaistaustaisen kantaväestön välillä. (Saukkonen 2020, 35.) Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan vuoden 2019 lopussa maahanmuuttajien työllisyysaste oli 15-64 -vuotiailla maassaoloajasta riippumatta 57,1 prosenttia. Suomalaistaustaisten luku oli 73,6 prosenttia. (Tilastokeskus 2021b.)

Vuosien 2014-2015 välillä toteutettiin ”Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi” - tutkimus yhteistyössä Tilastokeskuksen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Työterveyslaitoksen kanssa (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018). Tutkimus osoitti, että maahanmuuttajien ja kantaväestöön kuuluvien väliset erot työllistymisessä osoittautuivat pienemmiksi kuin rekisteripohjaisessa tarkastelussa. Tutkimuksen mukaan vuonna 2014 ulkomaalaisten työllisyysaste oli 15-64 -vuotiaiden ikäluokassa 60 prosenttia, kun suomalaistaustaisilla se oli 69 prosenttia. Yhtenä syynä erolle on, että rekisteripohjaisten tietojen väestörekisteriin sisältyy myös Suomesta poistuneita henkilöitä, jotka eivät ole tehneet viranomaisille muuttoilmoitusta. (Saukkonen 2020, 35.)

Maahanmuuttajien valtionveronalaiset tulot ovat selvästi pienemmät kuin kantaväestöön kuuluvilla. Työttömyyden, osa-aikaisen työllistymisen ja pienen palkan vuoksi maahanmuuttajien osuus on perustoimeentulon asiakkaista suurempi, ja monet työllisetkin joutuvat turvautumaan toimeentulotukeen. Vaikka työllisyystilanne paranee monissa tapauksissa maassaoloajan

myötä, kunnollisen toimeentulon saavuttamiseen menee monilla maahanmuuttajilla pitkä aika. (mt., 35.)

Maahanmuuttajat työskentelevät selvästi useammin osaamistaan vaatimattomammassa tehtävissä kuin kantasuomalaiset. Useiden maiden tietojen mukaan kaikkia yhteiskuntaan kuuluvia ei kohdella työmarkkinoilla tasa-arvoisesti. Monet työnantajat suosivat kantaväestön edustajia. (mt., 35-36.)

Maahanmuuttajat voivat kotoutumisen ja työllistymisen kautta osallistua yhteiskunnan kehittämiseen. Työelämän monimuotoistuminen lisää innovaatioita ja laajentaa markkinoita. Valitettavasti maahanmuuttajien osaamista ei kuitenkaan hyödynnetä Suomessa täysimääräisesti. Tähän vaikuttavat työnantajien asenteet kuten myös maahanmuuttajien vähäiset verkostot. (Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2020, 1.)

3.7 Selkokieli

Selkokieli on muoto suomen kielestä, joka on mukautettu sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. Yleiskieltä sekä selkeää yleiskieltä helpommassa selkokielessä otetaan huomioon lukijan kielelliset erityistarpeet esimerkiksi käyttämällä tuttuja sanoja, helppoja rakenteita sekä karsimalla tiedon määrää. Yleiskieltä ymmärretään murrealueesta riippumatta ja opitaan kirjoittamaan koulussa. (Selkokeskus 2021b.) Selkokielessä yhdyssanoja tai vaikeita termejä käytetään ainoastaan silloin, kun ne ovat välttämättömiä. Vaikeat termit tulee selittää tekstin yhteydessä. (Aluehallintovirasto 2020.)

Selkokieli sopii esimerkiksi maahanmuuttajille, joille suomen yleiskieli on vaikeaa (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021d). Maahanmuuttajat voivat saada apua selkokielestä kieliopinnoissa ja kotoutumisessa (Juusola 2019, 14). Selkokieli tukee etenkin kotoutumisen alkuvaiheessa vieranomaistietojen ymmärtämistä ja kielen oppimista. Selkokielen tarve voi olla väliaikaista, mutta toisaalta pitkäänkin Suomessa asuneet vieraskieliset hyötyvät selkokielestä. Maahanmuuttajat ovat yksi kasvava, selkokieltä tarvitseva ryhmä. Selkokielisten aineistojen määrä on viime vuosina lisääntynyt. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021d.)

Suomen kieltä opiskelevien maahanmuuttajien lisäksi selkokielestä hyötyvät muun muassa kehitysvammaiset, muistisairaat, ikääntyneet, afaatikot ja autismin kirjon henkilöt. Selkokielen avulla saadaan paremmat osallistumisen ja ymmärtämisen mahdollisuudet kaikille yhteiskunnan jäsenille. (Kartio 2009, 8.)

Selkokielen kohderyhmiin kuuluu 11-14 % Suomen väestöstä. Selkokielen tarve on kasvanut viime vuosina jonkin verran ja kasvaa myös tulevaisuudessa. Syitä tähän ovat muun muassa maahanmuuttajien, iäkkäiden ihmisten sekä muistisairaiden määrän kasvu. (Juusola 2019, 20.)

4 VAPAAEHTOISTOIMINTA

4.1 Vapaaehtoistoiminnan määritelmä ja hyödyt

Yhteistä kaikelle vapaaehtoistoiminnalle on, että vapaaehtoinen toimii aina omasta vapaasta tahdostaan ilman palkkaa. Vapaaehtoistoiminta on yleistä hyvää tai lisäarvoa tuottavaa toimintaa, jonka hyöty kohdentuu muulle henkilölle kuin lähiomaiselle. Se voi olla toimintaa yhteisön tai ympäristön hyväksi. Vapaaehtoistoiminnaksi ei lasketa omaishoitoa, työhön tai opiskeluun liittyvää harjoittelua, äänestämistä eikä hyväntekeväisyyteen lahjoittamista. (Willberg 2015, 6.)

Vapaaehtoistoiminta on osa mielekästä ja arvokasta elämää (mt., 5). Vapaaehtoistoiminta on ennaltaehkäisevää ja kaupungin palveluja täydentävää toimintaa, joka lisää yhteisöllisyyttä ja ehkäisee syrjäytymistä. Sillä autetaan tuen tarpeessa olevia henkilöitä ja ryhmiä. Vapaaehtoisena olo tarjoaa tekijöille mahdollisuuden osallistua, vaikuttaa ja auttaa. Se on yksittäisten ihmisten ja yhteisöjen hyväksi tehtyä toimintaa, josta ei saa rahallista korvausta, tehdään ilman pakkoa eikä pidetä velvollisuutena perhettä tai sukua kohtaan. (Tulikallio & Malinen 2009, 6.)

Vapaaehtoistoiminta tarjoaa tärkeää apua sitä tarvitseville ihmisille ja yhteisölle, mutta hyödyt voivat olla jopa suurempia itse vapaaehtoiselle. Vapaaehtoistoiminta ja muiden auttaminen voi vähentää stressiä, ehkäistä masennusta, pitää henkisesti aktiivisena ja tarjoaa merkityksellisyyttä. Vapaaehtoisena toimimisen ei tarvitse pitää sisällään pitkäaikaista sitoutumista tai vaatia paljon aikaa. Yksinkertainenkin apu voi auttaa avun tarpeessa olevia. (Vapaaehtoistoiminta.fi 2018.) Toisten auttaminen lisää tutkitusti auttajan omaa onnellisuutta sekä terveyttä. Hyvän tekeminen muille vaikuttaa esimerkiksi vagus- eli kiertäjähermoon, joka säätelee muun muassa hengitystä ja sydämen sykettä. (Mattila 2017.)

Pienemmissäkin tehtävissä auttaminen voi tehdä todellisen vaikutuksen avun tarpeessa olevien ihmisten tai eläinten elämään sekä organisaatioihin. Kun omistaa omaa aikaa vapaaehtoistoimintaan, löytää helpommin uusia kavereita, laajentaa verkostoa ja kehittää sosiaalisia taitoja. Se on loistava tapa tavata uusia ihmisiä. Se vahvistaa siteitä yhteisöön, laajentaa tukiverkostoa ja yhdistää ihmisiä, joilla on samoja kiinnostuksen kohteita. Vapaaehtoistoiminnassa mukana olemisen antaa mahdollisuuden harjoitella ja kehittää sosiaalisia taitoja. Kun pääsee vauhtiin, on helpompaa verkostoitua ja hankkia lisää ystäviä sekä yhteyksiä. (mt., 2018.) Yhteenkuulu-

vuuden tunne on tärkeää jokaiselle. Se vaikuttaa vuorovaikutukseen ja muovaa omaa identiteettiä. Yhteisöllisyys edesauttaa avarakatseisuuden lisääntymistä ja vähentää ennakkoluuloja. (Opetushallitus 2022.)

Vapaaehtoistoiminta kehittää työllistymisessä tarvittavia taitoja (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022). Vapaaehtoistoiminta kehittää esimerkiksi työelämässä tärkeitä vuorovaikutustaitoja. Vapaaehtoistyö CV:ssä osoittaa työnantajalle henkilön olevan aktiivinen ja etsivän uusia kokemuksia elämässään. Vapaaehtoistoiminnasta kertyy osaamispääomaa. (Hirvonen 2019.)

Työttömällä työnhakijalla on oikeus saada työttömyysetua osallistuessaan tavanomaiseen yleishyödylliseen vapaaehtoistyöhön. Oikeutta ei ole kuitenkaan etuuteen sellaisessa toiminnassa, joka tapahtuu yrityksissä tai tehtävissä, jotka yleisesti tehdään työsuhteessa ja yritystoimintana. Näiden välinen rajanveto ei ole aina yksinkertainen. Jotta työttömät työnhakijat voisivat olla vapaaehtoistoiminnassa ilman huolta toimeentulon menetyksestä, lainsäädäntöä tulisi selkiyttää. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022.)

Vapaaehtoisuus on kaksisuuntainen prosessi. Se hyödyttää sekä tekijäänsä että sen kohdetta. Vapaaehtoinen oppii uusia taitoja, tutustuu uusiin ihmisiin, saa iloa ja uusia kokemuksia sekä parhaimmillaan voimaantuu vapaaehtoistoiminnan myötä. Suomessa vapaaehtoistoiminnan avulla ehkäistään yksinäisyyttä ja syrjäytymistä, lisätään osallisuutta, edistetään taidetta ja kulttuuria, ylläpidetään urheiluseuratoimintaa, pidetään luonto ja ympäristö siistinä ja edistetään monella tavalla ihmisten ja eläinten hyvinvointia. (Kansalaisareena 2021b.)

Vapaaehtoistoiminnassa saadaan paljon tietoa ja opitaan uusia taitoja (Fields 2016). Nämä tukevat elinikäistä oppimista. Elinikäinen oppiminen on kaikkea elämän aikana tapahtuvaa oppimista, jonka tarkoitus on kehittää yksilön tietoja, taitoja ja kykyjä henkilökohtaisessa, yhteiskunnallisessa tai sosiaalisessa elämässä ja/tai työelämässä (Tilastokeskus 2022). Jatkuvan oppimisen taidot ovat muun muassa tulevaisuuden työelämätaitojen kannalta keskeisiä taitoja. Suomalainen yhteiskunta on entistä moninaisempi, ja muutokset yhteiskunnassa kasvavat koko ajan yhä nopeammin. Suomessa kuin koko maailmassakin ollaan siirtymässä uuteen aikaan, jossa osaamista on jatkuvasti kehitettävä, jotta pysytään mukana muutoksessa. (Kankainen 2019.) Vapaaehtoistoiminnassa kehittyvät olennaisesti vuorovaikutuksen, ryhmätyön ja ajanhallinnan taidot. Vapaaehtoistoiminnassa opitaan lisäksi toiminnan tarkoitukseen liittyviä taitoja, kuten esimerkiksi viranomaisten kanssa asioimista, jalkapallojoukkueen valmentamista tai vaikka kädentaitoja. Kaikki vapaaehtoistoiminta vahvistaa myös luku- ja viestintätaitoja sekä

numeerisia että digitaitoja. Usein nämä taidot kehittyvät vaivihkaa toiminnan sivutuotteena huomaamatta. Tämän takia on kehitetty osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen työkaluja. Suurin osa oppimisesta tapahtuu itse toimintaa tekemällä, mutta vapaaehtoisille järjestetään myös koulutuksia, mentorointia ja muuta ohjausta. EU:n alueella ja myös muualla ollaan yhä enenevässä määrin kiinnostuneita vapaaehtoistoiminnassa tapahtuvan oppimisen tekemisestä näkyväksi. (Fields 2016.) Oman osaamisen tunnistaminen vapaaehtoistoiminnan kautta ja sen kuvaaminen työhakemuksessa voi edesauttaa työpaikan saamista. Vapaaehtoistoiminta osoittaa myös työnhakijan aktiivisuutta.

Vapaaehtoistoiminnasta saadut osallisuuden kokemukset ovat erityisen tärkeitä ihmisille, jotka ovat heikoimmassa asemassa. Osalle polku työelämään voi olla mutkikas. Tärkeää olisi, että elämän ja tekemisensä voisi tuntea arvokkaaksi myös työelämän ulkopuolella. Kaikilla tulee olla mahdollisuus panostaa yhteiseen hyvään ja saada siitä tunnustusta, olla arvostettu osa yhteisöä ja saada onnistumisen sekä merkityksellisyyden kokemuksia. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2022.)

Suomessa asuvista 47% oli tehnyt vuonna 2021 vapaaehtoistyötä. 35% kertoi toimineensa vapaaehtoisena vähintään tunnin edeltävän neljän viikon aikana. Vuonna 2018 vastaava luku oli 42% ja vuonna 2015 se oli 33%. Suosituimmat vapaaehtoistoiminnan toimialat ovat olleet liikunta- ja urheiluseuratoiminta, asuinalueiden kuten kylien ja kortteleiden toiminta sekä lasten, nuorten ja ikäihmisten parissa tapahtuva vapaaehtoistoiminta. Vapaaehtoistoiminta on kuitenkin hyvin laaja-alaista Suomessa. (Kansalaisareena 2021a.)

4.2 Vapaaehtoistoiminta vs. vapaaehtoistyö

Vapaaehtoistoiminta ja -työ ovat usein synonyymeinä käytettyjä käsitteitä. Suurelta osin kyse on samasta asiasta. Jos näitä termejä otetaan kuitenkin syvällisemmin tarkasteluun, niiden välillä on myös eroja. Yleisesti sanotaan, että henkilö on mukana vapaaehtoistoiminnassa. Sillä tarkoitetaan, että henkilö on jollain tavalla mukana vapaaehtoisuuteen perustuvassa kansalaistoiminnassa. Tapoja mukanaoloon ja intensiivisyyteen voi olla monia. Tarkemmin esitettynä vapaaehtoistoiminta on kansalaisen laaja-alaista osallistumista ilman taloudellista korvausta yhteiseksi hyväksi tähtäävään toimintaan. Vapaaehtoistyön kriteeri täyttyy periaatteessa silloin, kun henkilö tekee työtä konkreettisesti yhteiseksi hyväksi ilman palkkaa. Palkkатыöstä ei kuitenkaan ole kyse, ja tässä tulee tehdä ero. Kansalaisyhteiskunnassa on

monenlaista työtä: kotona tapahtuvaa työtä, vapaaehtoistyötä sekä palkkatyötä. Lähtökohteisesti kannattaa käyttää käsitettä vapaaehtoistoiminta ja rajata vapaaehtoistyö-termin käyttö vain sellaisiin tilanteisiin, joissa kyse on konkreettisesta työpanoksesta. (Harju 2003, 118.) Mielenkiintoinen on myös Olli Saarelan nostama termi vapaaehtoispalvelu. Kun ihminen antaa vapaaehtoistoiminnassa osaamisensa ja aikansa yhteiseksi hyväksi, voidaan tämä ymmärtää palvelun tekemisenä, yhteisen hyvän palvelemisena. (Harju 2003, 118-119.)

Otin yhteyttä Kansalaisareenaan, joka on vapaaehtoistoiminnan yhteiskunnallinen vaikuttaja Suomessa (Kansalaisareena ry 2020). Halusin selvittää Kansalaisareenan näkemyksen näiden kahden termin käytöstä, koska olin pannut merkille, että Kansalaisareenan sivuilla käytetään näistä kumpaakin. Onko näillä käsitteillä eroja? Kansalaisareena ry:n järjestöpäällikkö Marjo Salmelan mukaan he ovat Kansalaisareenan verkkosivuilla ja julkaisuissa halunneet käyttää tarkoituksellisesti vapaaehtoistoiminta-termin ohella myös vapaaehtoistyö-termiä. Tämä liittyy osittain hakukoneoptimointiin, jotta vapaaehtoistyö-sanalla tietoa etsivät henkilöt löytäisivät Kansalaisareenan sivustoille (Salmela 2021).

Vapaaehtoistoimintaa tarjoavat järjestöt käyttävät nykyään mieluiten sanaa vapaaehtoistoiminta. Tätä termiä Kansalaisareenakin suosii. Vapaaehtoistoiminta-termillä on helpompi viestittää toiminnan avoimuutta, yhteisöllisyyttä ja sitä, ettei vapaaehtoistoiminta ole ilmaista työtä vaan nimenomaan vastapainoa työlle. (Salmela 2021.)

Toisaalta, monet pitkän linjan vapaaehtoiset käyttävät itsestään mielellään sanaa vapaaehtoistyöntekijä. Syynä tähän voi olla muun muassa se, että sillä halutaan korostaa sitoutumista toimintaan. Kansalaisareenalla on myös havaittu, että vapaaehtoistyö-sanankäyttö on erityisesti nuorten suosiossa. Tähän voi liittyä se, että nuoret ajattelevat vapaaehtoistoiminnasta saavan työkokemuksen kaltaista sekä työnhaussa hyödyttävää kokemusta, ja näinhän asia onkin. (Salmela 2021.)

4.3 Maahanmuuttajat ja vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminta voi olla maahanmuuttajalle tapa oppia kieltä ja kulttuuria sekä solmia kontakteja (Willberg 2015, 20). Vapaaehtoisena toimiminen perustuu täysin omaan tahtoon, minkä vuoksi sitä ei yleensä sisällytetä ohjausta ja arviointia vaativaan kotouttamissuunnitelmaan (mt., 20).

Yhtenä tärkeänä kotoutumisen mittapuuna toimii aktiivinen kansalaisuus. Aktiivista kansalaisuutta on toimiminen esimerkiksi yhdistyksessä tai järjestössä. Olemalla mukana jonkin yhteisön toiminnassa ihminen kokee osallisuuden tunnetta. Osallisuus tuottaa puolestaan sitoutumista ja juurtumista eli myös kotoutumista. (Rasilainen 2016, 24.)

Aktiivinen kansalaisuus on osa kansalaistoimintaa. Kansalaistoiminnan tavoitteena on lisätä yhteisöllisyyttä sekä edistää aktiivista kansalaisuutta. Ihmiset osallistuvat kansalaisyhteiskunnan toimintoihin, jotta he pääsevät vaikuttamaan yhteisiin asioihin ja luomaan yhteistä hyvää. (Kankare-Anttila 2021.) Kansalaistoiminta tuo monelle elämään sisältöä antamalla tekemistä, tunteen kuulua johonkin ryhmään ja mahdollisuuden tutustua uusiin ihmisiin, mikä näin samalla vähentää yksinäisyyttä (mt). Yksi kansalaistoimintaan osallistumisen muoto on toimia vapaaehtoisena. Vapaaehtoisuus tarjoaa mahdollisuuden auttaa ja käyttää omaa aikaansa hyödylliseen tekemiseen. (mt.)

Vapaaehtoistoiminta auttaa rakentamaan inhimillistä pääomaa antamalla maahanmuuttajalle mahdollisuuden oppia epävirallisesti uusia taitoja sekä tutustua vastaanottavan maan työkuultuuriin (Berhanu 2017, 14). Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD määrittelee inhimillisen pääoman tiedoiksi, taidoiksi, pätevyudeksi ja ominaisuuksiksi, jotka helpottavat henkilökohtaisen, sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvoinnin luomista. Etenkin köyhistä maista tulevat maahanmuuttajat omaavat vähemmän inhimillistä pääomaa ja kohtaavat usein vaikeuksia taitojen siirtämisessä vastaanottavan maan työmarkkinoille. (Berhanu 2017, 14.)

Vapaaehtoistoiminta yhdistetään usein sosiaalisen pääoman rakentamiseen (mt., 14). OECD:n määritelmän mukaan sosiaalinen pääoma koostuu osallistumisesta organisoitujen ryhmien toimintaan, vapaaehtoistyöstä, verkostoista ja niiden kautta saatavasta tuesta sekä luottamuksesta ja kansalaistoimintaan osallistumisesta. Verkostoihin kuuluvat epämuodolliset verkostot ja niissä toimiminen, kuten toisen kotitalouden palkaton auttaminen, avun saaminen muilta sekä ystävien ja tuttavien kanssa tapahtuva kanssakäyminen. (Hanifi 2012.) Maahanmuuttajat liittyvät vapaaehtoisjärjestöihin erilaisista syistä, mutta kuitenkin siellä syntyvät tuttavuudet henkilökunnan ja asiakkaiden kanssa ovat potentiaalisia sosiaalisen pääoman rakentajia (Berhanu 2017, 14).

Rakenteita sekä tilastoja tutkiessa huomaa, että maahanmuuttajien osuus vapaaehtoistoiminnassa on Suomessa vähäinen (Dogan 2019). Yleisimmät esteet maahanmuuttajien vapaaehtoisuuteen ovat heikko kielitaito, kulttuuriset väärinkäsitykset ja rasismi. Tutkimukset

osoittavat maahanmuuttajien vähäisen vapaaehtoisena toimimisen johtuvan myös siitä, etteivät maahanmuuttajat ymmärrä muodollista vapaaehtoistoimintaa sekä sen monipuolisia hyötyjä. (Berhanu 2017, 18.) Vapaaehtoistoiminta on kohtalaisen uutta historiallisesti ja yleisempää länsimaissa (Dogan 2019). Useimmissa järjestöissä maahanmuuttajien arvioitu määrä on alle kaksi prosenttia kaikista vapaaehtoisista (Berhanu 2017, 37). Eri paikkojen löytäminen, joissa voi toimia vapaaehtoisena, ei ole myöskään helppoa maahanmuuttajille. Sosiaaliset kontaktit ja eri verkostot muodollisista epämuodollisiin ovat yleisin informaation lähde vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista. (Berhanu 2017, 17.) Vähäinen osallistuminen voi johtua myös taloudellisista tekijöistä, eikä pelkästään maahanmuuttajien kohdalla. Elämän keskeisiä asioita ovat toimeentulo, koulutus ja perhe. Monelle voi kuulostaa erikoiselta ajan sekä energian käyttäminen johonkin, mistä ei saa mitään taloudellista etua. (Dogan 2019.)

Eri tutkimukset Kanadassa osoittavat, että maahanmuuttajat toimivat vapaaehtoisina suurimmaksi osaksi siksi, että he haluavat tukea asioita, joihin uskovat. Toisaalta Kanadan valtion ylläpitämä tilastokeskus raportoi vuonna 2001, että nuorten ja maahanmuuttajien osallistuminen vapaaehtoistoimintaan on huomattavasti lisääntynyt, koska he uskovat vapaaehtoistyön parantavan heidän mahdollisuuksiaan löytää työtä. (Berhanu 2017, 17.)

Vapaaehtoisena toimiva maahanmuuttaja saa vapaaehtoistoiminnasta paljon eri hyötyjä. Näitä ovat muun muassa kielitaidon parantuminen, uusien ystävien tapaaminen, fyysisen sekä henkisen hyvinvoinnin edistäminen, uusien taitojen oppiminen ja uusien sosiaalisten kontaktien luominen. Vapaaehtoisuus antaa mahdollisuuden tukea asiaa, joka on itselle tärkeä. Työelämätaitojen edistämisen kannalta vapaaehtoistoiminta tutustuttaa uuteen kotimaahan sekä sen työkuultuuriin ja parantaa mahdollisuuksia työpaikan löytymiseen. (Berhanu 2017, 18.) Vapaaehtoisena näkee uuden maan aivan erilaisessa valossa ja oppii tuntemaan paikallista kulttuuria eri tavalla (Isic 2022).

Vapaaehtoistoiminta toimii myös kaksisuuntaisesti. Se antaa sekä maahanmuuttajalle että kantaväestön edustajalle mahdollisuuden tavata, olla vuorovaikutuksessa, tutustua toisiinsa, vähentää ennakkoluuloja sekä rakentaa luottamusta keskenään. (Berhanu 2017, 37.)

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus. Laadullista tutkimusta voidaan luonnehtia prosessiksi. Kun laadullisessa tutkimuksessa aineistonkeruun väline on inhimillinen eli tutkija itse, aineistoon liittyvät näkökulmat ja tulkinnat voidaan katsoa kehittyvän tutkijan tietoisuudessa vähitellen tutkimusprosessin edetessä. Kyse on tutkimustoiminnan ymmärtämisestä eräänlaisena oppimistapahtumana. (Kiviniemi 2018, 73.)

Etenemisen eri vaiheet eivät ole laadullisessa tutkimuksessa välttämättä etukäteen selkeästi jäsennettävissä. Kuten tässäkin työssä, tutkimustehtävää tai aineistonkeruuta koskevat ratkaisut ovat muotoutuneet vähitellen. Yhtenä selityksenä tämänkaltaiselle tutkimusotteelle on, että tutkijan pyrkimyksenä on tavoittaa tutkittavien näkemys tutkittavana olevasta ilmiöstä tai ymmärtää ihmisen toimintaa tietyssä ympäristössä. Lähelle tutkittavaa kohdetta vievien tutkimusmenetelmien avulla tutkittava ilmiö, tässä tapauksessa vapaaehtoistoiminta ja sen hyödyllisyys, on avautunut ja selkeytynyt vähitellen ja tutkimusmenetelmälliset ratkaisut ovat täsmentyneet. Tutkimuksen eri elementit, kuten teoria ja aineistonkeruu, kehittyvät joustavasti tutkimuksen edetessä. Käytännössä elementit limittyvät toisiinsa ja muotoutuvat vähitellen. (mt., 73.)

Laadullisessa tutkimuksessa korostuu tutkimusaineiston merkitys teoreettisen tarkastelun jäsentäjänä. Tutkijan teoreettiset näkökulmat ja vähitellen käsitteellistyvät näkemykset tarkasteltavasta ilmiöstä ovat osaltaan suuntaamassa tutkimuksen kulkua. Myös tutkijan tärkeiksi oletetut seikat antavat suuntaa johtoajatusten ja teoreettisten olettamusten mukaisesti. (mt., 77.)

Tutkimusmenetelmäni olivat teemahaastattelu lohjalaisille maahanmuuttajille sekä sähköinen kysely lohjalaisille yhdistyksille.

5.1 Teemahaastattelu lohjalaisille maahanmuuttajille

Haastattelun tavoitteena oli selvittää maahanmuuttajataustaisten kiinnostuksen kohteita ja mahdollisia kokemuksia vapaaehtoistoiminnasta. Haastattelun tarkoituksena oli maahanmuuttajien kokemusten kautta vahvistaa hypoteesiä, että vapaaehtoistoiminta on toimiva työkalu kotoutumisen sekä työelämäedellytysten edistämisessä. Haastattelin yhteensä viittä maahanmuuttajaa anonymisti syksyn 2021 aikana. Haastateltavat nimesin numeroin ja käytän samoja numeroita Tutkimustulokset-luvussa. Haastateltavat maahanmuuttajat löytyivät työn tilaajan, Lohjan Monitoimikeskuksen verkoston kautta.

Haastattelu on tutkimusmenetelmänä hyvä valinta, kun halutaan korostaa yksilöä tutkimustilanteen subjektina. Yksilöllä on mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Haastattelujen tehtävänä voi olla esimerkiksi asioiden selventäminen. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 107.) Teemahaastattelu, eli puolistrukturoitu haastattelu, on avoimuudessaan lähellä syvähaastattelua. Teemahaastattelussa edetään etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien kysymysten varassa. Etukäteen valitut teemat perustuvat tutkimuksen viitekehykseen eli tutkittavasta ilmiöstä jo tiedettyyn. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 65.)

Haastattelun etuna on joustavuus. Haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmausten sanamuotoa ja käydä keskustelua. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 63.) Koska kyseessä oli haastattelu maahanmuuttajille, yhteinen kieli ei ollut itsestään-selvyys. Viidestä haastattelusta kaksi tehtiin englannin kielellä ja kolme suomeksi.

Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymysten muoto on kaikille sama. Haastattelijalla voi kuitenkin vaihdella kysymysten järjestystä, eikä vastauksia ole sidottu vastausvaihtoehtoihin. (Hirsijärvi & Hurme 2008, 47). Haastateltavat saivat vastata kysymyksiin omin sanoin. Hyödynsin kysymysten suunnittelussa tutkija Yeteshawork B. Berhanun laatimia kysymyksiä, jotka hän on esittänyt tutkimuksessaan ”Volunteering among immigrants” Helsingissä asuville maahanmuuttajille. Teemahaastattelussa pyritään löytämään vastauksia tutkimuksen tarkoituksen tai tutkimustehtävän mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 66). Haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Tässä haastattelussa teemana oli vapaaehtoistoiminta. Teemahaastattelu ei edellytä tiettyä yhteistä kokemusta, vaan se lähtee oletuksesta, että kaikkia yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tutkia tällä menetelmällä. Teemahaastattelulla korostetaan haastateltavien elämysmaailmaa ja heidän määritelmiään tilanteista. (Hirsijärvi & Hurme 2008, 47-48.) Haastattelukysymykset ovat liitteenä (liite 2).

Koska kyseessä oli haastattelu maahanmuuttajille, kulttuurisensitiivinen työote on tärkeää. Kulttuurisensitiivisyys tarkoittaa kulttuurisesti kunnioittavia vuorovaikutustaitoja. Se on myös arvostavaa, sekä sanallista että sanatonta kohtaamista ja viestintää. Kulttuurisensitiivisyys on halua, kykyä sekä herkkyyttä ymmärtää eri taustoista tulevaa ihmistä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021.)

Haastattelu on vuorovaikutusta, se on etukäteen suunniteltua sekä haastattelijan alulle panemaa ja ohjaamaa. Haastattelu vaatii haastateltavan motivoimista ja motivaation ylläpitämistä sekä osapuolten välistä luottamusta. (Moilanen, Ojasalo & Ritalahti 2015, 107.)

Sain luvan haastateltavilta äänittää haastattelut. Haastatteluiden äänittäminen vapauttaa haastattelijan muun muassa tarkkailemaan haastateltavaa (mt., 107). Haastattelujen jälkeen kuuntelin äänitteet ja kirjoitin aineistot auki. Auki kirjoittaminen eli litterointi on analysoinnin apuväline. Jos haastattelulla kerätään aineistoa, jossa vastausten sisällöllä on merkitys, haastattelu voidaan litteroida ylimalkaisemmin käyttämällä yleiskieltä. (mt., 107.)

5.2 Kysely lohjalaisille yhdistyksille

Kyselylomake on perinteinen tapa kerätä tutkimusaineistoa. Kyselyn muoto on vaihteleva kyselyn tarkoituksen ja kohderyhmän mukaan. (Valli 2018, 81.)

Olin kiinnostunut siitä, mitä ajatuksia lohjalaisilla yhdistyksillä on maahanmuuttajista vapaaehtoisina ja onko heidän yhdistyksissään ollut maahanmuuttajia vapaaehtoisina. Näiden kysymysten pohjalta halusin saada osviittaa siitä, kuinka hyvät mahdollisuudet maahanmuuttajilla on toimia vapaaehtoisena Lohjalla. Valitsin yhdistyksiä eri toimialoilta, jotta vastaukset olisivat mahdollisimman monipuolisia. Yhdistysten luokittelut toimialoittain olivat ammattiin ja elinkeinon liittyvät yhdistykset, ihmisoikeus- ja rauhanjärjestöt, monikulttuuriset ja kansainvälisiin suhteisiin liittyvät yhdistykset, kulttuurialan yhdistykset, yleisen terveyden ja hyvinvoinnin yhdistykset, urheilu- ja liikuntayhdistykset, luonto-, ympäristö ja eläinsuojeluyhdistykset, eläkeläis- ja senioriyhdistykset, nuorisoyhdistykset, lapsi- ja perheyhdistykset sekä uskontoon ja maailmankatsomukseen liittyvät yhdistykset. Monet yhdistyksistä oli luokiteltu myös monialaisiksi yhdistyksiksi sekä harrasteyhdistyksiksi. Yksi yhdistys saattoi olla luokiteltuna moneen eri toimialaan.

Kysely on käytännössä useimmiten kvantitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmä, mutta sitä on mahdollista käyttää myös laadullisessa tutkimuksessa. Haastateltavat, tässä tapauksessa yhdistykset, voidaan vastaustensa perusteella tyypitellä laadullisiin luokkiin, kuten esimerkiksi asiasta hyvin kiinnostuneisiin, jonkin verran kiinnostuneisiin ja niihin joita ei kiinnosta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 65.)

Toteutin avoimen, sähköisen kyselyn yhdistyksille Webropol-työkalua hyödyntäen. Hyödynsin yhdistyksiä etsiessäni uusimaalaiset.fi-sivustoa. Uusimaalaiset.fi-palvelu kokoaa Uudenmaan alueen yhdistysten sekä muiden yleishyödyllisten toimijoiden tarjoamaa tukea ja toimintaa yhteen paikkaan. Palvelun tavoite on tarjota mahdollisuus löytää helposti tietoa alueella toimivista

yhdistyksistä sekä niiden toiminnasta. (Uusimaalaiset.fi 2022b.) Sivusto mahdollistaa toimijoiden tarkastelun kätevästi muun muassa halutun kunnan mukaan tai vaihtoehtoisesti esimerkiksi toimialan perusteella. Lohjan osuutta sivustolla ylläpitää Apuomena ry:n Kansalaistoiminnan keskus Lohja (Uusimaalaiset.fi 2022a).

Lähetin kyselyn 22 lohjalaiselle yhdistykselle marraskuussa 2021. 15 yhdistykselle lähetin muistutuksen viikkoa ennen kyselyn sulkeutumisaikajankohtaa. Kyselyyn vastasi 8 yhdistystä.

Kyselylomakkeen pituutta kannattaa miettiä huolellisesti. Liian pitkä lomake saa vastaajan luopumaan vastaamisesta, ennen kuin hän edes kunnolla tutustuu siihen. Myös käytetty kieli on merkityksellistä kyselyn onnistumisen kannalta, ja kysymykset kannattaakin pyrkiä muotoilemaan kielellisesti oikein. (Valli 2018, 81.)

Kyselylomakkeen alussa esitin taustakysymyksiä yhdistyksestä. Taustakysymykset toimivat lämmittelykysymyksinä. Näin vastaaja pääsee vähitellen mukaan varsinaiseen aiheeseen, tässä tapauksessa vapaaehtoistoiminnan osioon. (Valli 2018, 81.) Kysymykset olivat avoimia ja kaikkiin kysymyksiin ei ollut pakko vastata. Niihin kysymyksiin, jotka eivät olleet merkitty tähdellä, ei ollut pakollista vastata. Ennen kyselyn lähettämistä kävin kyselyn rungon läpi yhdessä tilaajan kanssa. Sain tilaajalta erinomaisia ajatuksia sekä parannuksia kysymysten muotoiluun. Kyselylomake on liitteenä (Liite 3).

Toteutin kyselyn anonyymisti. Yhdistykset nimesin numeroin ja käytän samoja numeroita Tutkimustulokset-luvussa. Koin, että yhdistyksen nimen tietäminen ei ole välttämätön kyselyn toteuttamisessa, kun halutaan kartoittaa yleisesti yhdistysten ajatuksia ja kokemuksia. Yhdistyksillä oli kuitenkin mahdollisuus kyselyn lopussa valita, saako heidän yhdistys olla mukana esimerkiksi maahanmuuttajille suunnatussa vapaaehtoistoiminnan oppaassa paikasta, jossa maahanmuuttajan olisi mahdollisuus toimia vapaaehtoisena.

5.3 Analyysimenetelmä

Tässä tutkimuksessa käytin tutkimusaineistojen analyysitapana aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Keskityin analyysissä siihen, mistä asioista, aiheista ja teemoista aineisto kertoo, tässä tapauksessa siihen, mistä haastateltavat ja kyselyyn vastanneet yhdistykset puhuvat. Sisällönanalyysiä voi käyttää muun muassa kirjoitettujen tekstien, haastattelujen ja nauhoitetun puheen analyysiin. (Vuori 2022.)

Sisällönanalyysiä käytettiin tässä työssä yksittäisenä metodina. Sisällönanalyysiä voi kuitenkin pitää myös väljänä teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikonaisuuksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78.)

Analysoin dokumentteja järjestelmällisesti. Sisällönanalyysin menetelmällä pyritään saamaan tutkittavasta aiheesta kuvaus tiiviissä, yleisessä muodossa. Sisällönanalyysi on tekstianalyysiä, eli analysoitavasta dokumentista etsitään tekstin merkityksiä. (mt., 86-87.) Dokumentit ovat tässä tapauksessa haastattelujen litteroinnit sekä kyselyn vastaukset.

Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä, ja analyysin tarkoitus on luoda aineistosta ymmärrettävä kuvaus. Analyysin tarkoituksena on aineiston informaatioarvon lisääminen. Pysin järjestämään levällään olevan aineiston selkeään muotoon luomalla mielekkään, selkeän ja yhtenäisen informaation tutkittavasta aiheesta. Analyysi luo selväpiirteisyyttä aineistoon, jotta voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. (mt., 91.)

Aineistolähtöisen, laadullisen aineiston analyysi on kolmivaiheinen prosessi. Ensimmäisenä vaiheena on alkuperäisdatan redusointi eli pelkistäminen. Redusoinnissa karsin aineistosta tutkimukselle epäolennaisen pois ja pilkoin datan osiin. Pelkistäminen oli tässä tapauksessa litteroinneista sekä kyselyn vastauksista etsittyjä, tutkimustehtävää kuvaavia ilmaisuja. (mt., 91-92.) Kirjoitin vastaukset allekkain tiivistetympin, yliviivaamalla erivärisillä yliviivaustusseilla toistuvia teemoja. Aineistojen yliviivaaminen selkeytti seuraavaa vaihetta, aineiston ryhmittelyä (klusterointia). Tällöin aineistosta koodatut alkuperäisilmaukset käydään läpi tarkkaan, ja aineistosta etsitään samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä, jotka ryhmitellään ja yhdistellään eri luokiksi. Luokitteluyksikkönä voi olla esimerkiksi tutkittavan ilmiön ominaisuus tai käsitys. Ryhmittelyssä kohteena olevan tutkimuksen perusrakenteelle luodaan pohja sekä alustavia kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä. (mt., 92.)

Kolmantena vaiheena aineiston ryhmittelyä seuraa aineiston käsitteellistäminen eli abstrahointi. Abstrahoinnilla erotin aineistosta tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostettiin teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnissa edetään alkuperäisdatan käyttämistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin sekä johtopäätöksiin. Sitä jatketaan yhdistämällä luokituksia, niin kauan kuin se on tutkimusaineiston sisällön kannalta mahdollista. Koko analyysin ajan pidin huolen, että aineistossa säilyy polku alkuperäisdataan. (mt., 93.)

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä käsitteitä yhdistellään ja tällä tavalla saadaan vastaus tutkimustehtävään. Sisällönanalyysi perustuu tulkitsemiseen sekä päättelyyn. Etenin analyysissä empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkimuskohteesta. Empiirinen aineisto liitetään abstrahoinnissa teoreettisiin käsitteisiin ja tuloksissa esitetään aineistoa kuvaavat teemat. Johtopäätösten tekemisessä tutkijan tulee pyrkiä ymmärtämään asioiden merkitys tutkittaville. Kaikissa analyysin vaiheissa tutkijan on pyrittävä tarkastelemaan tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan. (mt., 94.)

5.4 Tutkimuksen luotettavuus

Luotettavuus on tutkimuksen raportoinnin kannalta keskeinen kysymys (Tuomi & Sarajärvi 2018, 16). Hyvää tutkimusta ohjaa myös eettinen sitoutuneisuus (mt., 111).

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella validiteetin ja reliabiliteetin mittareilla. Validiteetti eli pätevyys viittaa siihen, että tutkimuksessa mitataan sitä, mitä on tarkoitus mitata. Toisin sanoen tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu. Olennaisinta on tehtyjen tulkintojen vastaavuus aineistoon. (Toikko & Rantanen 2009, 122; Tuomi & Sarajärvi 2018, 120.) Validiteetissa on kyse siitä, onko tutkimus perusteellisesti tehty, ovatko saadut tulokset ja tehdyt päätelmät ”oikeita”. Pätevyys voidaan ymmärtää laadullisessa tutkimuksessa pikemminkin uskottavuutena ja vakuuttavuutena: kuinka hyvin tutkijan konstruktiot vastaavat tutkittavien tuottamia ja kuinka hyvin tutkija tuottaa nämä ymmärrettäväksi myös muille. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Reliabiliteetti eli luotettavuus liittyy tutkimusasetelmien ja mittarien toimivuuteen. Keskeinen osa luotettavuutta on tutkimustulosten toistettavuus. Tieteellisten tulosten edellytetään olevan koeteltavissa niin, että toinen tutkija voi toistaa tutkimusasetelman saaden samanlaisia tutkimustuloksia. (Toikko & Rantanen 2009, 124; Tuomi & Sarajärvi 2018, 120.)

Tässä laadullisessa tutkimuksessa, luotettavuutta käsitellessä olen huomionnut myös puolueettomuusnäkökulman. Puolueettomuus herää kysymykseksi esimerkiksi siinä, pyrkiikö tutkija ymmärtämään ja kuulemaan tutkittavia itsenään vai suodattuuko tutkittavan kertomus tutkijan oman kehyksen läpi. Esimerkiksi tutkijan sukupuoli, ikä, uskonto, poliittinen asenne, kansalaisuus tai muu vastaava seikka saattaa vaikuttaa siihen, mitä hän kuulee ja havainnoi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 118.)

Tärkeänä osana tämän tutkimuksen luotettavuusarviointia toimii tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistukset tieteellisen tutkimuksen eettisistä periaatteista. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on laatinut yhteistyössä suomalaisen tiedeyhteisön kanssa tutkimuseettisen ohjeen ”Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa”. Ohjeistuksen tavoitteena on edistää hyvää tieteellistä käytäntöä ja samalla varmistaa, että loukkausepäilyt voidaan käsitellä mahdollisimman nopeasti, asiantuntevasti ja oikeudenmukaisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 4.)

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistuksen mukaan tieteellinen tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa, jos tutkimus on tehty hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla (mt., 6). Tutkimuseetiikan näkökulmasta keskeisiä lähtökohtia tämän kehittämistyön kannalta ovat muun muassa (mt., 6):

- tiedeyhteisön tunnustamat toimintatavat eli rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä
- eettisesti kestävät tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmät
- muiden tutkijoiden työn ja saavutusten huomioiminen asianmukaisesti, kunnioittamalla muiden tutkijoiden tekemää työtä ja viittaamalla heidän julkaisuihin asianmukaisella tavalla

Ammattikorkeakoulut ovat sitoutuneet edellämainittuun TENK:n ohjeistukseen. Tämän lisäksi ammattikorkeakoulut ovat sitoutuneet TENK:n laatimiin humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettisiin ohjeisiin (TENK 2009), jotka ovat päivitetty vuonna 2019 muotoon ”Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa”. (Arene 2019, 3.)

Tämän opinnäytetyön kannalta keskeisimpiä eettisiä periaatteita ovat (TENK 2019, 7):

- tutkijan kunnioitus tutkittavien henkilöiden ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta kohtaan
- tutkimuksen toteutus siten, että tutkimuksesta ei aiheudu tutkittavina oleville ihmisille merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja

Tutkittavalla henkilöllä on oikeus tutkimukseen osallistuessaan

- osallistua vapaaehtoisesti, mutta myös kieltäytyä osallistumasta
- keskeyttää osallistumisensa milloin tahansa, ilman kielteisiä seurauksia hänelle itselleen

- peruuttaa suostumuksensa osallistua tutkimukseen milloin tahansa
- saada tietoa tutkimuksen sisällöstä, henkilötietojen käsittelystä sekä tutkimuksen käytännön toteutuksesta

Ihmistieteellisen tutkimuksen eettisellä ennakoarvioinnilla tarkoitetaan muun muassa aineistokeruun suunnitelman tarkastelua riskien ja vahingon välttämisen näkökulmasta (TENK 2019, 14).

Humanistinen Ammattikorkeakoulu noudattaa Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n määrittelemiä ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisiä suosituksia, jotka perustuvat lainsäädäntöön ja ovat TENK:n linjausten mukaisia. Suositusten tavoite on yhtenäistää ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöprosessia, edistää hyvää tieteellistä käytäntöä, ennaltaehkäistä tieteellistä epärehellisyyttä sekä kohentaa opinnäytetöiden laatua. (Arene 2019, 3-4.)

Tutkijalla on vastuu tutkimuksen eettisyydestä. Olen toiminut opinnäytetyötäni tehdessä edellä mainittujen suositusten mukaisesti, ottanut mahdolliset riskit huomioon ja suunnitellut toteutettavat haittojen ja vahinkojen välttämiseksi.

6 TUTKIMUSTULOKSET JA ANALYYSI

6.1 Haastattelut

Kyseessä oli teemahaastattelu ja etenin haastateltavien kanssa etukäteen valittujen teemojen mukaan. Haastattelut aloitin taustakysymyksillä. Kysyin haastateltavilta heidän ikänsä, kotimaansa ja Suomessa asumisajan. Tämän jälkeen kysyin haastateltavien kiinnostuksen kohteita, joiden toivoin antavan suuntaa sille, minkälaiset vapaaehtoistoiminnan toimialat voisivat ihmisiä, tässä tapauksessa maahanmuuttajia, kiinnostaa.

Haastateltavien keski-ikä oli n. 30 vuotta. Haastateltavat olivat kotoisin Ukrainasta, Romaniasta, Unkarista ja Somaliasta. Kaksi haastattelua käytiin englanniksi ja kolme suomen kielellä. Haastattelun anonymiteetin kannalta en avaa tarkemmin sitä, kuinka kauan he ovat asuneet Suomessa, mutta vastaukset vaihtelivat muutamasta kuukaudesta kymmeneen vuosiin.

Kun kysyin haastateltavien kiinnostuksen kohteita, nousi niistä eniten esille ruoanlaitto (3 mainintaa) sekä urheilu (2). Ruoanlaiton ja urheilun lisäksi mainittiin muun muassa käsityöt, sisustaminen, meditointi ja taide.

Kysyin haastateltavilta, onko heillä ammattia ja ovatko he työelämässä/opiskelijoita. Kolme haastateltavaa on korkeasti koulutettuja ja kahdella haastateltavalla on toisen asteen ammattitutkinto. Kaksi haastateltavaa oli haastatteluhetkellä työelämässä. Kolme kertoi olevansa tällä hetkellä työttömiä. Näistä kolmesta kaksi oli haastatteluhetkellä ollut Suomessa vasta vähän aikaa.

Haastateltavista neljällä on aikaisempaa kokemusta vapaaehtoistoiminnasta. Kaikki neljä ovat olleet mukana vapaaehtoistoiminnassa kotimaassaan ja/tai ulkomailla, mutta vain yksi on toiminut ja toimii edelleen vapaaehtoisena Suomessa (Lohjalla). Nykyisessä yhdistyksessä hän oli toiminut noin kuuden vuoden ajan vapaaehtoisena ja ennen nykyistä yhdistystä muutamia vuosia myös muualla. Kaikkien haastateltavien kotimaassa on vapaaehtoistoimintaa. Yhdellä haastateltavalla ei ollut kokemusta vapaaehtoistoiminnasta, mutta kysyin häneltä, mikä häntä voisi motivoida ryhtymään vapaaehtoiseksi. Hänen mukaansa uudet kokemukset motivoisivat. Uudet kokemukset toisivatkin muun muassa osallisuuden tunnetta, joka tuo merkityksellisyyden kokemuksia rakentaen omanarvon sekä pystyvyyden tunnetta (Terveiden ja hyvinvoinnin

laitos 2022). Uudet kokemukset ja osallisuuden tunne olisivat tärkeitä tuntemuksia, jotka varmasti aktivoisivat, rohkaisisivat ja madaltaisivat kynnystä muun muassa työelämään siirtymisessä.

Kaikki haastateltavat, joilla on aikaisempaa kokemusta (4 haastateltavaa) vapaaehtoistoiminnasta, vastasivat ihmisten auttamisen olevan yhtenä motiivina vapaaehtoisena toimimiseen. Toisten auttaminen on tutkitusti auttajan omaa onnellisuutta ja terveyttä lisäävää (Mattila 2017). Lisäksi mainittiin uuden oppiminen (3 mainintaa), uusien ihmisten tapaaminen (1) ja kontaktien luominen (1).

Yhteisöllisyys on minulle tärkeää (Haastateltava 3).

Yhteenkuuluvuus ihmisten kanssa on tärkeää jokaiselle. Yhteisöllisyys vaikuttaa vuorovaikutukseen, muovaa omaa identiteettiä sekä loitontaa ennakkoluuloja. (Opetushallitus 2022.)

Ovatko haastateltavat oppineet jotain uutta vapaaehtoistoiminnan kautta? Haastateltava 4 ei osannut sanoa mitään varsinaista, mutta kokee, että aina oppii uutta muista ihmisistä. Haastateltava 4 on ainoana haastateltavana toiminut Suomessa vapaaehtoisena. Kysyin tarkentavana kysymyksenä häneltä, kokeeko hän oppineensa vapaaehtoistoiminnan myötä suomen kieltä. Sanojensa mukaan hän osaa ehkä vähän paremmin suomea. Haastateltava 3 kertoi oppineensa tapahtumien organisoimisesta sekä tulevaisuuden muodista toimiessaan vapaaehtoisena mallina. Haastateltava 3 kokee myös sosiaalitaitojensa vahvistuneen. Kaksi haastateltavaa toi ilmi, että he ovat oppineet muista ihmisistä ja yhteisöistä. Toimiessaan ulkomailla vapaaehtoisina he ovat oppineet myös uutta kieltä. He eivät ole toimineet vapaaehtoisina Suomessa, mutta aikovat ryhtyä myös täällä vapaaehtoisiksi. Kaikki 4 haastateltavaa, jotka ovat olleet mukana vapaaehtoistoiminnassa, kokevat oppineensa uutta vapaaehtoistoiminnasta. Kaikkea uutta osaamista ei ole välttämättä helppoa tunnistaa, koska taidot tapahtuvat toiminnassa vaivihkaa eikä sitä aina huomata (Fields 2016). Vapaaehtoistoimintaa tehdessä olisi hyvä välillä reflektoida esimerkiksi muiden vapaaehtoistojoiden kanssa, mitä kaikkea osaamista vapaaehtoistoiminta on tuonut. Uudet opit vapaaehtoistoiminnassa ovat osa elinikäistä oppimista. Elinikäinen oppiminen kehittää yksilön tietoja, taitoja ja kykyjä muun muassa sosiaalisessa elämässä ja/tai työelämässä (Tilastokeskus 2022) ja helpottaa liikkumista yhteiskunnallisten muutosten virrassa.

Jokainen haastateltava, jolla on kokemusta vapaaehtoistoiminnasta, kertoo saaneensa ystäviä vapaaehtoistoiminnan kautta. Vapaaehtoistoiminta on loistava tapa tavata uusia ihmisiä. Se

yhdistää ihmisiä, laajentaa verkostoja ja kehittää sosiaalisia taitoja. Tämä helpottaa ystävien hankkimista ja verkostoitumista myös muualla. (Vapaaehtoistoiminta 2018.)

Onko vapaaehtoistoiminta vaikuttanut haastateltavien elämään ja jos on, niin miten? Haastateltava 3 kertoo tavanneensa monta erilaista, hyvää ihmistä ja löytäneensä ensimmäisen työpaikkansa kontaktien kautta. Haastateltava 4 nostaa esille, että haluaa ihmisten tietävän, että hän on ystävällinen ihminen, jota voi lähestyä.

Kuka tunnistaa mut, niin tietää että mä oon ystävällinen. Mulle on tosi tärkeää tehdä näitä juttuja ja jos ne ymmärtävät sitten, se on tosi kiva. Sillä tavalla on vaikuttanut kyllä. (Haastateltava 4.)

Haastateltava 1 ja 2 korostavat heidän laajaa, monikulttuurista ystäväpiiriään, joka on muodostunut vapaaehtoistoiminnan kautta. Haastateltava 1 koki myös, että toimiessaan Hollannissa vapaaehtoisena hän astui avoimempaan yhteiskuntaan, joka toi hänelle enemmän erilaisia mahdollisuuksia. Kohdemaan näkeekin erilaisessa valossa ja oppii tuntemaan paikallista kulttuuria paremmin (Isic 2022.). Uuden kulttuurin omaksuminen syventyy vapaaehtoistoiminnan kautta, mikä on tärkeä asia kotoutumisen kannalta.

Haastattelun lopussa toivoin haastateltavien kertovan, mitkä ovat heidän mielestään vapaaehtoistoiminnan miinukset sekä plussat. Haastateltava 1 tuo miinuspuolena esille sen, ettei vapaaehtoistoiminnasta saa palkkaa. Hän lisää tähän kuitenkin, että “vapaaehtoistoiminta on kuin kaksiteräinen miekka”. Vapaaehtoistoiminnasta ei saa palkkaa, mutta vapaaehtoistoiminnan kautta saadut yhteydet voivat edesauttaa työn saamisessa. Kuten jo aiemmin tuloksissa käy ilmi, vapaaehtoistoiminnasta saadut yhteydet ovat auttaneet yhtä haastateltavaa työn saamisessa hänen kotimaassaan. Vapaaehtoistoiminnassa mukana oleminen osoittaa työnantajalle aktiivisuutta (Hirvonen 2019). Toinen haastateltava tuo miinuspuolena esille myös sen, ettei saa palkkaa ja että vapaaehtoistyön tekeminen on helpompaa silloin, kun talous on kunnossa. On helpompaa ryhtyä toimiin muiden ihmisten ja yhteisön hyväksi, kun on ensin omat asiat taloudellisesti ja ylipäättään kunnossa. Työttömällä työnhakijalla olisi kuitenkin syytä päästä osalliseksi vapaaehtoistoimintaan huolestumatta toimeentulosta, koska vapaaehtoistoiminta tuo hyötyjä, kuten oman pystyvyyden tuntemista. Uudessa maassa vapaaehtoisena toimiminen tuo monia eri hyötyjä, jotka ovat avaimia työelämän ovien avaamiseen. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan työtön työnhakija on oikeutettu työttömyysetuuteen osallistuessaan yleishyödylliseen vapaaehtoistoimintaan (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2022).

Haastateltava 3 sanoo miinuspuolena sen, että vapaaehtoistoiminnassa mukana olo vie paljon aikaa eikä perheellisenä ehdi sitä tällä hetkellä tekemään. Haastateltava 4 ei näe vapaaehtoistoiminnassa miinuspuolia.

Miinuksia ei ole. Jos tulisi, voi lopettaa milloin vain. (Haastateltava 4.)

Vapaaehtoistoiminnan plussapuolina vastauksissa nousee esille ystävyyksien luominen (2 mainintaa), kontaktit (1), verkostoituminen (1) sekä yhteisöllisyys (1). Vapaaehtoisena toimiminen antaa hyvän fiiliksen (1), ja vapaaehtoistoiminnan kautta on oppinut paljon (1).

6.2 Kysely

Lähetin sähköisen kyselyn 22 lohjalaiselle yhdistykselle. Kyselyyn vastasi anonymisti 8 yhdistystä. Sähköiset kyselyt ovat kasvaneet räjähdysmäisesti ja kyselytutkimusten vastausprosentit ovat pienentyneet merkittävästi lähivuosina. Syynä tähän voi olla muun muassa se, että kyselyiden suuri kasvu voi synnyttää vastausväsymystä. (Ojasalo ym. 2015, 129.) Laatimaani kyselyyn vastaaminen oli myös täysin vapaaehtoista. Koska vastausten saaminen ei ollut itsestäänselvyys, olen todella kiitollinen näille kahdeksalle vastaajalle. Koen vastausten olevan suhteellisen riittävät tämän laadullisen tutkimuksen kannalta ja antavat suuntaviivaa lohjalaisten yhdistysten ajatuksista.

Kysely oli kaksiosainen ja ensimmäinen osio keskittyi yhdistysten taustatietoihin. Kysyin yhdistyksen perustamisvuotta, henkilökunnan määrää, kohderyhmää sekä toiminnan ydintehtävää, jäsenmäärää sekä kävijämäärää kuukaudessa. Kyselyn anonymiteetin säilymisen kannalta näiden kysymysten vastauksia en avaa sen tarkemmin. Näiden kysymysten vastaukset eivät ole myöskään relevantteja tutkimuksen aiheen kannalta. Vastanneiden yhdistysten toimialojen teemoina olivat harrastukset, palo- ja pelastustoiminta, nuoret, luonto ja ympäristö, työllistyminen ja elinkeino, mielenterveys ja päihteet sekä monikulttuurisuus ja kansainvälisyys. Osa yhdistyksistä sijoittui toimialaltaan enemmän kuin yhteen teemaan.

Kyselyn toisessa osiossa paneuduttiin vapaaehtoistoimintaan. Ensimmäinen kysymys, “Millaista vapaaehtoistoimintaa tarjoatte?” toi monipuolisia, laaja-alaisia vastauksia. Yhdistykset tarjoavat vapaaehtoisille muun muassa ryhmien ohjaamista (2 mainintaa), tulkin tehtäviä (1), palo- ja pelastustoimintaa (1), tukihenkilönä toimimista (1), talkootöitä (1) sekä hallintotehtäviä (1).

Koulutuksia, tapahtumia, kansainvälistä toimintaa, projekteja, yhteiskunta-vaikuttamista, verkostoitumista (Yhdistys 1).

Myös kaksi muuta yhdistystä tarjoaa vapaaehtoisille tapahtumia, niiden organisointia (1 maininta) sekä osallistumista (1) niihin.

Seuraavan kysymyksen, “Millaista osaamista vapaaehtoisiltanne tarvitaan?”, vastauksista käy ilmi, että suurin osa yhdistyksistä (7 yhdistystä) ei vaadi erityisosaamista. Vapaaehtoisilta toivotaan muun muassa avointa mieltä, rohkeutta oppia uutta ja taitoa kuunnella. Yhden yhdistyksen osaamisen tarve on tietynlainen koulutus tehtävän mukaisesti, mutta nuorilla ei ole vaatimuksia. Koska yhdistyksissä ei suurimmaksi osaksi vaadita juuri mitään erityistä osaamista, voi tämä madaltaa kynnystä osallistua vapaaehtoistoimintaan. Tämä voi kannustaa ja rohkaista epävarmempiakin mukaan vapaaehtoistoimintaan, oli sitten kyseessä kantasuomalainen tai maahanmuuttaja.

Vapaaehtoistoiminnan osion kolmas kysymys, “Onko teillä ollut maahanmuuttajia vapaaehtoisina?” selvitti sen, että kolmella yhdistyksellä kahdeksasta on ollut maahanmuuttajia vapaaehtoisina. Jos tähän kysymykseen vastasi kyllä, toivoin vastauksia seuraavaan kysymykseen: “Jos kyllä, mitä he ovat tehneet ja mitä osaamista se on vaatinut?”. Maahanmuuttajat olivat toimineet ryhmänohjaajana (1 maininta) ja tulkkina (1). Tulkkina toimimiseen on luonnollisesti tarvittu hyvää suomen kielen taitoa. Yhdistyksessä 4 maahanmuuttajan/maahanmuuttajien kerrottiin toimineen harjoittelijana. Vastauksesta ei käy ilmi, mistä harjoittelusta on kyse, mutta jos kyseessä oli työhön tai opiskeluun liittyvä harjoittelu, jää se vapaaehtoistoiminnan ulkopuolelle (Willberg 2015, 6).

Kuten tämäkin kysely antaa ymmärtää, yhdistyksissä on tällä hetkellä mukana vähäinen määrä maahanmuuttajataustaisia vapaaehtoisia. Mistä yhdistykset luulevat tämän johtuvan? Tähän kysymykseen vastasi seitsemän yhdistystä kahdeksasta, ja vastauksista nousi eniten esille kielitaidon puute (3 mainintaa), informaation puute (3) sekä ennakkoluulot (2), jotka ovat tutkimustenkin mukaan tyypillisimpiä syitä maahanmuuttajien vähäiseen osallistumiseen. Tutkimusten mukaan yhtenä syynä on myös kulttuurilliset erot, tämän yksi yhdistys myös mainitsi. Yhdistys nosti myös esille, että halu integroitua ei välttämättä ole kaikilla sama. Sama yhdistys kertoo myös, että muualta tulleet voivat kokea tietynlaiset ohjeistamiset käskyttämisinä tai muuten ikävinä, vaikka asia olisi henkilökunnalle täysin normaalia ohjeistamista. Tästä yhdistyksellä on kertomansa mukaan valitettavasti kokemusta. Tämänlaisen valitettavaan ti-

lanteeseen, enempää asiasta tietämättä, voi vain arvailla syitä. Yhtenä syynä voi olla esimerkiksi kielitaidon puutteesta johtuva kielimuuri, jonka takia toisen puhetyyliä ja elekieltä ei välttämättä osata tulkita oikein. Tällöin on voinut syntyä väärinkäsitys ja ohjeistus on koettu ikävänä. Lisäksi yhdistys nosti esille yhdistysten resurssipulan. Yhdistys sanoo, että jos tarvitaan erikseen joku henkilö ohjaamaan maahanmuuttajataustaisia vapaaehtoisia, ei yhdistyksillä ole välttämättä mahdollisuutta irroittaa tähän henkilökuntaa. Resurssipula onkin todella yleistä yhdistyksissä, ja ratkaisua tälle ei ole helpointa keksiä. Ihanteellista toki olisi, että maahanmuuttaja olisi toiminnassa mukana kuin kuka tahansa vapaaehtoinen eikä vaatisi lisäresursseja.

Toisen yhdistyksen mukaan maahanmuuttajien vähäinen määrä vapaaehtoistoiminnassa saattaa johtua siitä, että maahanmuuttajat haluavat palkkaa tai muuta vastiketta. On toki optimistista odottaa, että ihmisillä olisi aina automaattisesti jokin motiivi osallistua vapaaehtoistoimintaan, oli sitten kyseessä kantasuomalainen tai maahanmuuttaja. Toimeentulo, koulutus sekä perhe ovat maahanmuuttajienkin kohdalla keskeisiä asioita elämässä ja ajattelu näiden ulkopuolella on monelle vaikeaa. Ihmisten sosiaaliset verkostot myös rakentuvat näiden keskeisten asioiden kautta, joten monelle voi kuulostaa erikoiselta laittaa aikaansa ja energiaansa johonkin, mistä ei saa mitään taloudellista etua. (Dogan 2019.) Toinen mahdollinen syy voi olla, ettei maahanmuuttajat välttämättä ymmärrä täysin vapaaehtoistoiminnan tarkoitusta tai siitä saatuja hyötyjä. Toimintana vapaaehtoisuus on historiallisesti kohtalaisen uusi ja myös hyvin länsimainen konsepti (mt.).

Halusin tietää yhdistysten ajatuksia myös siitä, mitä hyötyä yhdistysten vapaaehtoistoiminnasta on tai voisi olla maahanmuuttajille. Eniten vastauksissa nousi esille uusien ihmisten tapaamisen (3 mainintaa). Tähän kategoriaan näen kuuluvan vastauksista myös verkostoitumisen, uudet ystävät ja yksinäisyyden vähentämisen. Vain yksi yhdistys sanoo, että maahanmuuttaja saa hyötyä kielestä. Yksi yhdistys toteaa, että hyödyt ovat samat kuin kantasuomalaisillekin. Kotoutumisen tai työelämätaitojen edistämisestä ei tullut yhtään mainintaa, mikä hieman yllätti. Toisaalta, ihmisten tapaaminen sekä verkostoituminen vähentävät yksinäisyyttä ja ne ovat osaltaan mukana kotoutumisen edistämisen prosessissa.

Lisäksi minua kiinnosti yhdistysten ajatukset siitä, mitä hyötyä maahanmuuttajista on tai voisi olla yhdistyksille. Vastauksissa nousi esille, että maahanmuuttajat voivat toimia esimerkiksi ryhmänohjaajina (1 maininta), maahanmuuttajilta voi oppia uusia taitoja (2) ja saada uusia ja erilaisia näkökulmia (2).

Varmasti osaamista, jota voisimme hyödyntää ja oppeja, joita voisimme jakaa (Yhdistys 1).

Yksi yhdistys vastaa, että maahanmuuttajat voisivat tuoda toimintaan lisää jäseniä ja viedä toiminnasta saatua tietoutta myös muille maahanmuuttajille. Tämä on mielestäni mainio näkökulma, joka hyödyttäisi monia.

Kaksi yhdistystä totesi, että oli sitten kyseessä kantaväestön edustaja tai maahanmuuttaja, he ovat yhdistykselle yhtä arvokkaita tai tärkeitä.

Vastanneista yhdistyksistä viisi voi olla esimerkkinä selkokielisessä oppaassa, jossa esitellään Lohjan alueen vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia.

7 LOPPUPÄÄTELMÄT

Haastattelutulokset osoittavat, että vapaaehtoistoiminnasta saa lukuisia eri hyötyjä. Tulokset vahvistavat jo olemassa olevaa tietoa vapaaehtoistoiminnan hyödyistä. Haasteeksi muodostui löytää Lohjalla toimineita maahanmuuttajataustaisia vapaaehtoisia. Vain yhdellä haastateltavalla oli kokemusta vapaaehtoistoiminnasta Lohjalla. Näin haastattelun vastausten perusteella ei voida suoraan sanoa, että vapaaehtoistoiminta edistää kotoutumista. Kerätyistä kokemuksista käy kuitenkin ilmi, että vapaaehtoisena toimiminen opettaa ja tuo uusia ystäviä ja kontakteja, jotka ovat avaimia kotoutumiseen sekä työelämäedellytyksiin. Yksi haastateltava kertoi työllistyneensä kotimaassaan vapaaehtoistoiminnasta saadun kontaktin kautta, joten en näe syytä, miksei näin voisi tapahtua myös Suomessa. Lisäksi saadut tulokset kertovat, että maahanmuuttajataustaisilla on paljon positiivisia kokemuksia vapaaehtoistoiminnasta ja että vapaaehtoistoiminta on koettu ulkomaillakin hyödylliseksi.

Haittoja vapaaehtoistoiminnasta nousi esille haastateltavien vastauksista vähän. Yksi mainittu haitta on, ettei vapaaehtoisuudesta saa palkkaa. Kaikilla pitäisi kuitenkin olla mahdollisuus toimia vapaaehtoisena. Työttömän maahanmuuttajan (kuten myös kantaväestön edustajan) on mahdollista saada työttömyysetua toimiessaan vapaaehtoisena (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022). Tämä on tärkeä tieto työttömälle työnhakijalle, joka ei ole saanut työpaikkaa mutta joka haluaa olla aktiivinen. Kun talous on turvattu, voi aloittaa toimimisen vapaaehtoisena. Vapaaehtoistoiminta on muun muassa mahdollinen suunta kohti työelämää. Haastattelun tulokset osoittavat, että vapaaehtoistoiminnasta saadut hyödyt voittavat haitat.

Kyselyyn vastasi vain murto-osa Lohjalla toimivista yhdistyksistä ja monen toimialan vastaukset jäivät uupumaan, joten tekemäni tutkimus oli vasta pintaraapaisua lohjalaisten yhdistysten ajatuksiin. Olen kuitenkin erittäin kiitollinen näille kahdeksalle yhdistykselle, jotka vastasivat laatimaani kyselyyn, ja koin saavani heiltä hyviä ja monipuolisia vastauksia. Yksi suosituin vapaaehtoistoiminnan toimiala on liikunta- ja urheiluseuratoiminta (Kansalaisareena 2021a), mutta valitettavasti yhdeltäkään tämän toimialan yhdistykseltä ei tullut vastausta. Jatkotutkimukselle löytyisi tarvetta.

Mielestäni yhdistyksille suunnattu kysely osoitti, että maahanmuuttajilla on varsin hyvät mahdollisuudet toimia vapaaehtoisena Lohjalla. Yli puolet vastanneista on esimerkkinä oppaassa paikoista, joissa maahanmuuttaja voi toimia vapaaehtoisena.

Tutkimusten mukaan Suomessa toimii maahanmuuttajia vapaaehtoisina vähän (Dogan 2019). Syyt ovat moninaiset. Yhtenä syynä on muun muassa informaation puute, joka nousee esille myös lohjalaisille suunnatussa kyselyssä. Vaikka vapaaehtoisena toimiminen perustuu täysin omaan tahtoon, vapaaehtoistoimintaa olisi mielestäni tärkeää korostaa enemmän kotoutumista edistävissä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluissa ja innostaa maahanmuuttajia mukaan vapaaehtoistoimintaan vahvemmin. Ymmärrän sen, että vapaaehtoistoiminta ei suoraan kotouta vaan kotoutumiseen vaikuttavat monet asiat, muun muassa maahanmuuttajan oma halu ja aktiivisuus sekä se, millä tavoin maahanmuuttajat otetaan vastaan. Kotoutuminen on vastavuoroista (Saukkonen 2020, 22). Näen kuitenkin toimivana osana kotoutumisprosessia vapaaehtoistoiminnan, jota pitäisi mielestäni hyödyntää enemmän. Yhdistyksille suunnatussa kyselyssä vastauksissa ei noussut esille kertaakaan vapaaehtoistoiminnan mahdollisuudet kotoutumisen edistämiseksi. Maahanmuuttajien informoinnin lisäksi näkisin, että myös vapaaehtoistoimintaa tarjoavia yhdistyksiä voisi olla hyödyllistä informoida tai muistuttaa vapaaehtoistoiminnan hyödyistä maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen välineenä. Jotta maahanmuuttajien vapaaehtoisuushetkiä pystyttäisiin lisäämään, vapaaehtoistoimintaa tarjoavien yhdistysten tulisi tiedostaa maahanmuuttajien integroitumisen kansalliset hyödyt (Berhanu 2017, 38). Maahanmuuttajien määrä lisääntyy vuosi vuodelta ja yhä useammalla on vaara jäädä yhteiskunnan ulkopuolelle ja syrjäytyä. Suomi tarvitsee uutta työvoimaa. Mielestäni ei voida painottaa liikaa, kuinka tärkeää maahanmuuttajien kotoutuminen on itse maahanmuuttajien sekä koko yhteiskuntamme kannalta. Kaikki mahdolliset keinot olisi hyvä ottaa vahvasti käyttöön. Koen, että kaikkien yhdistysten merkitystä pitäisi korostaa enemmän maahanmuuttajien kotoutumisen edistäjinä. Mielestäni yhdistyksiä voisi myös tukea sekä kannustaa kotoutumisen edistämiseen enemmän. Ottaessaan vastaan maahanmuuttajia yhdistyksillä on mahdollisuus tutustua uuteen ihmiseen ja oppia toisesta kulttuurista tulevasta ihmisestä. Näin voidaan vähentää ennakkoluuloja puolin ja toisin. Lisäksi yhdistykset saisivat maahanmuuttajista uusia, arvokkaita vapaaehtoisia ja olisivat mukana luomassa parempaa, sopuisampaa yhteiskuntaa. Maahanmuuttajilta voi myös saada muun muassa uusia näkökulmia ja taitoja, jotka tulivat kyselyinkin vastauksissa esille.

7.1 Tuotos

Tämän kehittämistyön konkreettisena tuotoksena kokosin työn tilaajalle, Lohjan Monitoimikeskukselle, selkokielen oppaan vapaaehtoistoiminnasta tarjottavaksi Lohjan Monitoimikes-

kuksen maahanmuuttajataustaisille kävijöille (Liite 3: Vapaaehtoistoiminnan opas). Moni Lohjan Monitoimikeskuksen toimintaan osallistuva maahanmuuttaja osaa suomea vasta vähän. Selkokieliyys helpottaa oppaan ymmärtämistä. Pyrin pitämään oppaassa lauseet mahdollisimman lyhyinä ja selkeinä ja vältin vaikeita sanoja. Selkokielen lisäksi oppaassa on piirrettyjä kuvia, joilla pyrin helpottamaan oppaassa käsiteltävien asioiden ymmärtämistä. Käytin selkokielen kirjoittamisessa apuna Selkokeskuksen ohjetta ”Ohjeita informoivien tekstien tekijöille”. Opas on yksi esimerkki informoivasta tekstistä, jonka tavoitteena on tiedottaa lukijaa jostakin asiasta (Selkokeskus 2021a).

Oppaassa esitellään vapaaehtoistoiminta käsitteenä. Tämän jälkeen kerrotaan, mitä hyötyä on vapaaehtoisena toimimisesta. Hyödynsin näissä osioissa sekä kirjoittamaani tietoperustaa että haastattelemieni maahanmuuttajien vastauksia. Lisäksi oppaassa kerrotaan, mitä vapaaehtoinen voi esimerkiksi tehdä. Hyödynsin tässä osiossa kyselyyn vastanneiden lohjalaisien yhdistysten vastauksia. Oppaassa esitellään myös esimerkkejä, joissa voi toimia Lohjalla vapaaehtoisena. Näitä esimerkkejä ovat kyselyssä suostumuksensa antaneet lohjalaiset yhdistykset. Oppaassa on myös muutama hyödyllinen vapaaehtoistoimintaa käsittelevä verkkosivusto.

Oppaan graafisen suunnittelun olen toteuttanut Canvalla. Oppaan keltainen väri on Lohjan Monitoimikeskuksen käyttämä brändiväri, kuten on myös oppaassa käytetyt fontit. Sain oppaan tekoon tilaajalta vapaat kädet, mutta oma toiveeni oli oppaan ulkonäön olevan yhtenäinen yhdistyksen muiden tuotosten kanssa.

Opas painatetaan Lohjan Painotuote Oy:ssä, ja se tulee Lohjan Monitoimikeskuksen käyttöön tarjottavaksi yhdistyksen kävijöille. Aion toimia myös itse oppaan esittelijänä Lohjan Monitoimikeskuksessa. Oppaan pilotoinnista ja toivotuista tuloksista olisi myös mahdollisuuksia jatkotutkimukselle.

Lohjan Monitoimikeskuksen työelämäkoordinaattorin Jana Riisalon mukaan Monitoimikeskuksen kävijät saavat selkokielisestä oppaasta tietoa selkeällä suomen kielellä vapaaehtoistoiminnan erityisyydestä ja hyödyistä ja voivat vapaaehtoistoiminnan kautta laajentaa omia verkostoja ja saada työpaikan etsimisessä lisää tukea (Riisalo 2021).

Toivon, että oppaalla on innostava vaikutus maahanmuuttajiin ja että lohjalaisiin yhdistyksiin saataisiin lisää maahanmuuttajataustaisia vapaaehtoisia. Toivottuna tuloksena olisi maahanmuuttajien lisääntynyt osallistuminen vapaaehtoistoimintaan, joka edistäisi kotoutumista ja kasvattaisi työelämätaitoja luoden parempaa, monikulttuurisempaa yhteiskuntaa.

LÄHTEET

- Arene 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Viitattu 18.1.2022. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULU-JEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUK-SET%202020.pdf?t=1578480382>
- Berhanu, Yeteshawork B. 2017. Volunteering among immigrants. Kansalaisareenan julkaisu 4/2017. Viitattu 29.12.2021. https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2018/02/Opas-sarja_4_2017_web.pdf
- Dogan, Emreh 2019. Miksi maahanmuuttajat eivät osallistu vapaaehtoistoimintaan? Blogikirjoitus 27.8.2019. Viitattu 13.1.2022. <https://kansalaisareena.fi/verkkoareena/miksi-maahanmuuttajat-eivat-osallistu-vapaaehtoistoimintaan/>
- Fields, Marion 2016. Huomaamatonta oppimista tekemisen sivutuotteena – perustaitoja vapaaehtoistoiminnasta. Viitattu 20.1.2022. <https://projects.tuni.fi/taikoja/uncategorized/huomaamatonta-oppimista-tekemisen-sivutuotteena-perustaitoja-vapaaehtoistoiminnasta/>
- Halme, Arto 2022. Suullinen tiedonanto 22.02.2022. Lohjan Monitoimikeskus.
- Hanifi, Riitta 2012. Sosiaalinen pääoma jakautuu epätasaisesti. Tilastokeskuksen hyvinvointikatsaus 4/2012. Viitattu 28.12.2021. https://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-12-10_003.html?s=0#2
- Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla: Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirvonen, Riitta 2019. Vapaaehtoistyöstä tehoja ansioluetteloon. Viitattu 20.1.2022. <https://rauhantervehdys.fi/2019/09/vapaaehtoistyosta-tehoja-ansioluetteloon/>
- Isic 2022. Vapaaehtoistyö ulkomailla. Viitattu 20.1.2022. <https://www.isic.fi/opiskelija-elama/vapaaehtoistyö-ulkomailla/>
- Juusola, Markku 2019. Selkokielen tarvearvio 2019. Viitattu 17.2.2022. <https://selkokeskus.fi/wp-content/uploads/2019/02/Tarvearvio-2019.pdf>
- Kananen, Jorma 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kankainen, Saara 2019. Mitä on elinikäinen oppiminen ja miksi se on tärkeää? Viitattu 20.1.2022. <https://hyplus.helsinki.fi/mita-on-elinikainen-oppiminen-ja-miksi-se-on-tarkeaa/>
- Kankare-Anttila, Niina 2021. Kansalaistoiminta ja vapaaehtoisuus. Viitattu 22.12.2021. <https://vapaaehtoistyö.fi/fi/experiences/kansalaistoiminta-ja-vapaaehtoisuus>
- Kansalaisareena 2020. Strategia 2019-2022. Viitattu 10.12.2021. <https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2020/10/strategia.pdf>

- Kansalaisareena 2021a. Usein kysytyt kysymykset vapaaehtoistyöstä. Viitattu 11.1.2022. <https://kansalaisareena.fi/usein-kysytyt-kysymykset-vapaaehtoistyosta/>
- Kansalaisareena 2021b. Vapaaehtoistoiminnan määritelmä. Viitattu 29.12.2021. <https://kansalaisareena.fi/vapaaehtoiselle/vapaaehtoistoiminnan-maaritelma/>
- Kartio, Johanna (toim.) 2009. Selkokieli ja vuorovaikutus. Helsinki: Kehitysvammaliitto.
- Kiviniemi, Kari 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Raine Valli (toim.) Ikku-noita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kotoutumislaki (1386/2010).
- Lohjan kaupunki 2018. Lohjan kaupungin kotouttamisohjelma. Viitattu 30.11.2021. <https://kotoutuminen.fi/documents/3464316/4335043/Lohjan+kotouttamisohjelma+2019-2023.pdf/8a1e9bb2-01f3-8664-b184-1e3ebc6f93f4/Lohjan+kotouttamisohjelma+2019-2023.pdf>
- Lohjan Monitoimikeskus 2021a. Lohjan Monitoimikeskus. Viitattu 30.11.2021. <http://www.lohjanmonitoimikeskus.fi/>
- Lohjan Monitoimikeskus 2021b. Taskutietopaketti. Opas henkilökunnalle. Ei julkaistu.
- Lohjan Monitoimikeskus 2021c. Vapaaehtoiset. Viitattu 10.12.2021. <http://www.lohjanmonitoimikeskus.fi/vapaaehtoiset/>
- Maahanmuuttovirasto 2021. Maahanmuuton tilastot 2020. Suomeen muutetaan useimmiten työn takia, korona vaikutti hakemusten määrään. Viitattu 20.12.2021. <https://migri.fi/-/maahanmuuton-tilastot-2020-suomeen-muutetaan-useimmiten-tyon-takia-korona-vaikutti-hakemusten-maaraan>
- Mattila, Vesa Ville 2017. Hyvää itselle, muille ja yhteiskunnalle. EHYT Teema 12/17. Viitattu 17.1.2022. <https://ehyt.fi/uutishuone/uutiset/hyvaa-itselle-muille-ja-yhteiskunnalle/>
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3.-4. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Opetushallitus 2022. Yhteisöllisyys. Viitattu 17.1.2022. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/yhteisollisyys>
- Rasilainen, Lilli 2016. Kotoutuminen kuntoon. Ehdotuksia kotoutumista tukevan koulutuksen parantamiseksi. Helsinki: Vihreä Sivistysliitto ry.
- Riisalo, Jana 2021. Suullinen tiedonanto 29.10.2021. Lohjan Monitoimikeskus.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. Validiteetti. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 18.1.2022. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_1.html
- Salmela, Marjo 2021. VS: Vapaaehtoistoiminta/vapaaehtoistyö. Email julia.sippola@humak.fi 23.09.2021.
- Saukkonen, Pasi 2020. Suomi omaksi kodiksi: Kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet. Helsinki: Gaudeamus.

- Selkokeskus 2021a. Ohjeita informoivien tekstien tekijöille. Viitattu 21.2.2022. <https://selkokeskus.fi/selkokieli/nain-kirjoitat-selkokielta/ohjeita-informoivien-tekstien-tekijoille/>
- Selkokeskus 2021b. Selkokielen määritelmä. Viitattu 19.1.2022. <https://selkokeskus.fi/selkokieli/selkokielen-maaritelma/>
- Siirtolaisuusinstituutti 2022. Maahanmuutto. Viitattu 14.2.2022. <https://siirtolaisuusinstituutti.fi/tutkimus/maahanmuutto/>
- Sisäministeriö 2021. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. Viitattu 20.12.2021. <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus UTH. Viitattu 27.1.2022. <https://www.terveytemme.fi/uth/>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021. Kulttuurisensitiivinen työote. Viitattu 11.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022. Vapaaehtoistoimintaa järjestämällä ja tukemalla voidaan lisätä osallisuutta. Viitattu 14.1.2021. [Vapaaehtoistoimintaa järjestämällä ja tukemalla voidaan lisätä osallisuutta - THL](#)
- Tilastokeskus 2021a. Maahanmuuttajat väestössä. Viitattu 30.11.2021. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>
- Tilastokeskus 2021b. Työllisyysaste (Rek), 1995-2019. Viitattu 27.1.2022. https://kototietokanta.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kotoutumisenindikaattorit/Kotoutumisenindikaattorit_tyoll/01seurInd_tyoll_pxt_117e.px/?rxid=02a249e4-5ed7-4ce7-8a40-2dbaaaab1cf8
- Tilastokeskus 2021c. Ulkomailla syntyneet. Viitattu 30.11.2021. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomailla-syntyneet.html>
- Tilastokeskus 2022. Elinikäinen oppiminen. Viitattu 20.1.2022. https://www.stat.fi/meta/kas/elinikai_oppim.html
- Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. (E-kirja.) Tampere: University Press. Viitattu 18.1.2022. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100802/Toikko_Rantanen_Tutkimuksellinen_kehittamistoiminta.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Tulikallio, Tea & Malinen, Heikki 2009. Vapaaehtoistoiminta. Hyvin organisoituna valtava voimavara. Helsinki: Sosiaalivirasto. Viitattu 19.9.2021. <https://docplayer.fi/1499752-Vapaaehtoistoiminta-hyvin-organisointuna-valtava-voimavara-tea-tulikallio-heikki-malinen.html>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. (E-kirja.) Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Viitattu 18.1.2022. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Viitattu 18.1.2022. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2021a. Kotoutumisen sanasto: 1 laitos. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:54. Viitattu 20.12.2021. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163545/TEM_2021_54.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=20&zoom=100,94,150
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2021b. Kotoutumista ja pakolaisten vastaanottoa tuetaan erilaisilla palveluilla. Viitattu 19.1.2022. <https://kotoutuminen.fi/kotoutumista-edistavat-palvelut>
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2021c. Maahanmuuttaneet työmarkkinoilla. Viitattu 20.12.2021. <https://kotoutuminen.fi/tyoelama-ja-tyoperainen-maahanmuutto>
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2021d. Selkokieli on helppoa suomen kieltä. Viitattu 19.1.2022. <https://kotoutuminen.fi/selkokieli>
- Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2020. Mistä puhutaan, kun puhutaan kotoutumisesta? Opi kotoutumisesta -verkkokoulutus. Viitattu 20.12.2021. <https://content.na-visec.fi/kotoutuminen/puhutaan/#/lessons/GKTccUZDw8-KhsC1wGsdq0jQ3N1IPVGN>
- Uusimaalaiset.fi 2022a. Lohjalaiset: toimintaa ja toimijoita. Viitattu 12.1.2022. <https://www.uusimaalaiset.fi/lohja/>
- Uusimaalaiset.fi 2022b. Tietoa Uusimaalaiset.fi-palvelusta. Viitattu 7.1.2022. <https://www.uusimaalaiset.fi/tietoa-palvelusta/>
- Valli, Raine 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vapaaehtoistoiminta.fi 2018. Vapaaehtoistyön yllättävät hyödyt osa 1. Viitattu 21.9.2021. <https://vapaaehtoistoiminta.fi/vapaaehtoistyon-yllattavat-hyodyt-osa-1/>
- Vuori, Jaana 2022. Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. (Verkkojulkaisu.) Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo. Viitattu 11.1.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallanalyysi/>
- Willberg, Elina 2015. Vapaaehtoistoinnasta iloa monille: Hyvinvointia tukevan vapaaehtoistyön vastuut ja käytännöt. Sitran selvityksiä 93. Viitattu 25.11.2021. <https://media.sitra.fi/2017/02/27174908/Selvityksia93-2.pdf>

LIITTEET

Liite 1: Haastattelukysymykset maahanmuuttajille

Ikä, kotimaa, kauan olet asunut Suomessa?

Ammattisi?

Suomen kielen taito?

Oletko töissä/opiskelija?

Kiinnostuksen kohteet, mitä tykkäät tehdä?

Onko sinulla aikaisempaa kokemusta vapaaehtoistoiminnasta?

Onko kotimaassasi vapaaehtoistoimintaa?

Jos olet toiminut Suomessa vapaaehtoisena, kuinka kauan olet toiminut vapaaehtoisena?

Jos haastateltavalla kokemusta vapaaehtoistoiminnasta, esitän jatkokysymyksiä:

Mikä sinua motivoi ryhtymään vapaaehtoiseksi?

Oletko saanut ystäviä vapaaehtoistoiminnan kautta?

Oletko oppinut jotain uutta vapaaehtoistoiminnan kautta?

Onko vapaaehtoistoiminta vaikuttanut elämääsi jollain tapaa? Jos on, niin miten?

Mitkä ovat mielestäsi vapaaehtoistoiminnan miinukset? Entä plussat?

Liite 2: Kyselylomake yhdistyksille

Kysely lohjalaisille yhdistyksille

 Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen lähettämiseksi.

TAUSTATIETOJA

1. Yhdistyksen perustamisvuosi

2. Henkilökunnan määrä

3. Kohderyhmä ja toiminnan ydintehtävä *

4. Jäsenmäärä

5. Kävijämäärä kuukaudessa

VAPAAEHTOISTOIMINTA**6. Millaista vapaaehtoistoimintaa tarjoatte? ***

7. Millaista osaamista vapaaehtoisiltanne tarvitaan? *

8. Onko teillä ollut maahanmuuttajia vapaaehtoisina? *

- Kyllä
- Ei

9. Jos kyllä, mitä he ovat tehneet ja mitä osaamista se on vaatinut?

10. Mitä hyötyä maahanmuuttajista (vapaaehtoisina) on tai voisi olla yhdistyksellenne? *

--

11. Mitä hyötyä vapaaehtoistoiminnastanne on tai voisi olla maahanmuuttajille? *

12. Yhdistyksissä on tällä hetkellä mukana vähäinen määrä maahanmuuttajataustaisia vapaaehtoisia. Mistä luulette tämän johtuvan?

13. Voiko yhdistyksenne olla esimerkkinä oppaassa, jossa esitellään Lohjan alueen vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia? *

- Kyllä
- Ei

Liite 3: Vapaaehtoistoiminnan opas

Vapaaehtoistoiminnan opas

LOHJAN
MONITOIMIKESKUS

HUMAK[®]

Tämä opas on tehty osana Humanistisen
ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä yhteistyössä
Lohjan Monitoimikeskuksen kanssa.

MITÄ ON VAPAAEHTOISTOIMINTA?

Se on toimintaa,
joka **tekee hyvää sinulle**
ja muille ihmisille.

Saat tehdä asioita, jotka
kiinnostavat sinua.

Vapaaehtoistoinnasta
ei makseta palkkaa.

VAPAAEHTOISTOIMINNASTA ON SINULLE HYÖTYÄ!

Tutustut uusiin ihmisiin.

Saat uusia kokemuksia.

Opit uusia taitoja.

Opit suomen kieltä.

**Vapaaehtoistoiminta tuo
paljon iloa!**

Vapaaehtoisena voit auttaa
muita.

Voit olla ystävä esimerkiksi
vanhukselle.

Voit pitää huolta luonnosta
ja ympäristöstä.

Voit olla ohjaajana tai
tulkkina.

Vaihtoehtoja on paljon!

MISSÄ VOIT OLLA VAPAAEHTOISENA?

**Voit olla vapaaehtoisena
monessa erilaisessa
paikassa.**

Tässä on **esimerkkejä**,
joissa voit olla
vapaaehtoisena
Lohjalla:

PUNAINEN RISTI, LOHJA

- Ystävä yksinäiselle
- Ohjaajan tehtävät
- Tulkin tehtävät

Tutustu:

<https://rednet.punainenristi.fi/lohja>

MIELI Lohjan mielenterveys ry

- Tukihenkilö
- Ryhmätoiminta

Tutustu:

<https://mielenterveysseurat.fi/lohja>

Virkkalan VPK (vapaaehtoinen palokunta)

- Palotoiminta
- Pelastustoiminta

Tutustu:

<https://virkkalanvpk.fi>

Lohjan seudun ympäristöyhdistys

- Ympäristöstä ja luonnosta huolehtiminen
- Luontoretket

Tutustu:

<https://sll.fi/lohja>

Lohjanjärven Loiske

- Partiot toiminta
- Ryhmien ohjaaminen
- Tapahtumat ja leirit

Tutustu:

Facebook: Lohjanjärven Loiske

Lohjan Nuorkauppakamari

- Itsensä kehittäminen
- Koulutukset
- Tapahtumat
- Kansainvälinen toiminta
- Verkostoituminen

Tutustu:

<https://jci lohja.fi>

HYÖDYLLISIÄ INTERNETSIVUJA

<https://www.kansalaisareena.fi/vapaaehtoiselle/>

[https://www.kansalaisareena.fi/aineistoa/
tietopankit/maahanmuuttajat-ja-
vapaaehtoistoiminta/](https://www.kansalaisareena.fi/aineistoa/tietopankit/maahanmuuttajat-ja-vapaaehtoistoiminta/)

<https://www.uusimaalaiset.fi/vapaaehtoistehtava>

**SINÄKIN VOIT OLLA
VAPAAEHTOINEN!**

